

ТӨРИЙН МЭДЭЭЛЭЛ

№ 8 (533)

МОНГОЛ УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН ТОГТООЛ

- *Монгол Улсын Мянганы хөгжлийн зорилгод суурилсан Үндэсний хөгжлийн цогц бодлого*
- *Улсын Их Хурлын 2008 оны хаврын ээлжит чуулганаар хэлэлцэх асуудлын тухай*

Улсын Их Хурлын Тамгын газар
Улаанбаатар хот
2008 он

ТӨРИЙН МЭДЭЭЛЭЛ

МОНГОЛ УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН АЛБАН МЭДЭЭЛЭЛ
Долоо хоног тутмын

Улаанбаатар хот

2008 оны хоёрдугаар сарын 28

№8 (533)

Гарчиг

МОНГОЛ УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН ТОГТООЛ

106.	Монгол Улсын Мянганы хөгжлийн зорилгод суурилсан Үндэсний хөгжлийн цогц бодлого		157
107.	Тогтоолд өөрчлөлт оруулах тухай болон тогтоолын хавсралтыг шинэчлэн батлах тухай	Дугаар 13	171
108.	Хуулийн төсөл буцаах тухай	Дугаар 14	178
109.	Улсын Их Хурлын 2008 оны хаврын ээлжит чуулганаар хэлэлцэх асуудлын тухай	Дугаар 15	178
110.	Австрали Улсад Элчин сайдын яам нээн ажиллуулах тухай	Дугаар 16	179
111.	Шведийн Вант Улсад Элчин сайдын яам нээн ажиллуулах тухай	Дугаар 17	180
112.	Тов тогтоох тухай	Дугаар 18	180
113.	Улсын комисс байгуулах тухай	Дугаар 19	180

МОНГОЛ УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН ТОГТООЛ

2008 оны 01 дүгээр сарын 31-ний өдөр

Улаанбаатар хот

МОНГОЛ УЛСЫН МЯНГАНЫ ХӨГЖЛИЙН ЗОРИЛТОД СУУРИЛСАН ҮНДЭСНИЙ ХӨГЖЛИЙН ЦОГЦ БОДЛОГО*

- усан замын тээврийг хөгжүүлж, орчин үеийн хөлөг онгоцтой болж, хувийн хэвшлийн оролцоо, хөрөнгө оруулалтыг дэмжих;
- Монгол Улс далайн боомт түрээсэлж, далайд гарцтай болж, хөлөг онгоцны бүртгэлийг бие дааж хийдэг болох.

Стратегийн зорилт 7. Улаанбаатар хотын авто замын сүлжээ, нийтийн зорчигч тээврийн үйлчилгээг сайжруулна:

- Улаанбаатар хотын авто замыг хот төлөвлөлт, тээврийн бодлоготой уялдуулан сайжруулах;
- дотооддоо цахилгаан тээврийн хэрэгсэл угсарч үйлдвэрлэнэ. Улаанбаатар хотын нийтийн тээврийн үйлчилгээнд тээврийн шинэ төрөл систем, авто замын хөдөлгөөнд удирдлага, тээврийн зохицуулалтын "Ухаалаг" тогтолцоог нэвтрүүлэх.

Стратегийн зорилт 8. Авто тээврийн хэрэгслээс хүрээлэн байгаа орчин, хүн ам, замын хөдөлгөөнд үзүүлэх сөрөг нөлөөллийг эрс бууруулна:

- Улаанбаатар хот болон томоохон хотуудын

тээврийн хэрэгслийг шингэрүүлсэн шатдаг хийн түлшинд шилжүүлэх;

- Тээврийн хэрэгслийн татварыг байгаль орчинд үзүүлж буй нөлөөллийг нь тооцон боловсронгуй болгох.

Хоёрдугаар үе шат (2016-2021 он):

Стратегийн зорилт 1. Авто, төмөр замын сүлжээг өргөтгөн, агаарын болон усан замын тээврийг хөгжүүлж, аймаг, нийслэл болон бүсийн төвүүдийг хатуу хучилттай авто замаар бүрэн холбоно:

- дэд бүтцийн босоо тэнхлэгүүдийн дагуух хатуу хучилттай авто замыг барьж дуусгах;
- авто зам ашиглалтын үр ашигтай шинэ тогтолцоог бий болгон ажиллуулах;
- Монгол Улсын нутаг дэвсгэрийг хамарсан төмөр замын сүлжээг барьж дуусгах.

5.3.2. Эрчим хүчний салбарын хөгжлийн бодлого

Нэгдүгээр үе шат (2007 – 2015 он):

Стратегийн зорилт 1. Монгол Улсын "Эрчим хүчний нэгдсэн систем"-ийг байгуулж, эрчим хүчний салбарын ашигт ажиллагааны түвшинг

* Монгол Улсын Их Хурлын 2008 оны 12 дугаар тогтоолын хавсралтын үргэлжлэл. Түүрүүч нь "Төрийн мэдээлэл" эмхтгэлийн 2008 оны 7 дугаарт нийтлэгдсэн.

дээшлүүлэн, хөгжлийн нэн таатай орчинг бий болгоно. Эрчим хүчний салбарыг эрчим хүч экспортолдог чадамжтай болгоно.

- говийн бүсийн цахилгаан хангамжийн бодлогыг тодорхойлж, ойрын жилүүдэд баригдах Ожутолгой, Тавантолгой, Цагаансуварга болон бусад уул уурхайн үйлдвэрүүдийн эрчим хүчний хангамжийн эх үүсвэрийг бий болгох;
- зүүн, баруун бүсийн эрчим хүчний системийг төвийн эрчим хүчний системтэй холбож хүчин чадлыг нь 3-4 дахин нэмэгдүүлэх;
- эрчим хүчний аюулгүй байдлыг сайжруулж, хоёр хөрш оронтой эрчим хүчний дэд бүтэцээр холбогдон, хэрэглээний онцлогтой уялдуулан экспорт, импортын асуудлыг оновчтой шийдвэрлэх;
- Улаанбаатар хотод цахилгаан, дулааны шинэ эх үүсвэр барьж ашиглах;
- "Эрчим хүчний нэгдсэн систем" хөтөлбөрийг бүрэн хэрэгжүүлж, дотоодод үйлдвэрлэж буй эрчим хүчээр өөрийн хэрэгцээг бүрэн хангадаг болох;
- томоохон гол, мөрний дагуу усан цахилгаан станц барих;
- эрчим хүчний чиглэлээр бүс хоорондын уялдааг хангах.
- эрчим хүч экспортолж эхлэх;
- атомын эрчим хүч ашиглах бодлогыг үе шаттайгаар хэрэгжүүлж, улмаар атомын цахилгаан станц барих зорилт тавьж ажиллах.

Стратегийн зорилт 2. Сум, суурин газрын болон малчдын цахилгаан эрчим хүчний хангамжийг сайжруулна.

- төвлөрсөн системд холбогдоогүй сум, суурин газруудыг цахилгаан дамжуулах агаарын шугамаар холбохын зэрэгцээ сэргээгдэх эрчим хүч болон бусад эх үүсвэрүүдийг ашиглан байнгын цахилгаанаар хангах;
- "Буман нарны гэрэл" хөтөлбөрийн хүрээнд бүх малчин айл өрхийг нар, салхины эрчим хүчний эх үүсвэртэй болгох;
- нүүрсний ордуудад ойрхон байрлалтай сум, суурин газарт нүүрсний хийн түлшээр ажилладаг бага оврын цахилгаан станц барьж ажиллуулах.

Хоёрдугаар үе шат (2016-2021 он):

Стратегийн зорилт 1. Монгол Улсын эрчим хүчний нэгдсэн системийн үр ашгийг сайжруулж, хөгжлийн нэн таатай орчинг бий болгоно.

- бүс нутгуудын эрчим хүчний системийн үр ашгийг дээшлүүлэх;

- эрчим хүчний урсгалыг зохицуулах орчин үеийн тогтолцоо бий болгох.

5.3.3. Түлшний салбарын хөгжлийн бодлого

Нэгдүгээр үе шат (2007 – 2015 он):

- Стратегийн зорилт 1.** Нүүрс хийжүүлж, бага оврын цахилгаан станцуудыг түлшээр хангана:
- нүүрснээс утаагүй түлш үйлдвэрлэх бага оврын үйлдвэрүүд байгуулж ажиллуулах;
 - нүүрснээс шингэн түлш үйлдвэрлэх дунд болон томоохон хүчин чадлын үйлдвэрийн цогцолборруудыг байгуулж ажиллуулах.

Стратегийн зорилт 2. Кокс-хими болон нүүрс, эрчим хүч, химийн үйлдвэрийн цогцолборыг байгуулж ажиллуулна:

- Тавантолгойн коксжих нүүрсний ордыг түшиглэн нүүрс боловсруулах, нүүрс-химийн судалгааны лаборатори, төв байгуулж ажиллуулах;
- нүүрснээс газрын тосны бүтээгдэхүүн үйлдвэрлэх.

Хоёрдугаар үе шат (2016-2021 он):

Стратегийн зорилт 1. Нүүрсний цэвэр технологид тулгуурласан том хүчин чадлын цахилгаан станц барьж, нүүрснээс газрын тосны бүтээгдэхүүн гаргах үйлдвэрийн хүчин чадлыг бүрэн эзэмшинэ:

- Чойр-Нялгын нүүрсний сав газарт түлш, эрчим хүч, нүүрс-химийн цогцолбор байгуулах;
- нүүрснээс устөрөгч, метанол, диметил эфир /ДМЕ/ зэрэг шинэ төрлийн эрчим хүчний нөөц гаргаж авах;
- кокс-химийн үйлдвэрийн хүчин чадлыг бүрэн эзэмшиж, жилд 5 саяас доошгүй тонн кокс гадаадад гаргах.

5.3.4. Мэдээлэл, харилцаа холбооны технологийн хөгжлийн бодлого

Мэдээлэл, харилцааны технологийг Монгол Улсын эдийн засаг, нийгмийн хөгжлийн 21 дүгээр зууны үндсэн хурдасгуур гэж үзнэ.

Нэгдүгээр үе шат (2007 – 2015 он):

Стратегийн зорилт 1. Мэдээлэл харилцааны технологийн салбарын программ хангамж, технологи, эрх зүй, бүтэц, зохион байгуулалт, санхүү, эдийн засгийн болон хүний нөөцийн нэн таатай орчинг бүрдүүлнэ:

- мэдээлэл, харилцаа холбооны газрын суурь сүлжээг тоон технологид бүрэн шилжүүлж, 3G-ийн үелэлэнд оруулж, газар, свансрын хөссөрсөн өндөр хурдны, эргэн зурвасын сүлжээ, интернетийн дамжлага гарц 2-ыг бий болгох;

- дэлхийн цахилгаан холбооны байгууллагаас Монгол Улсад хуваарилсан гео байнгын байршилд 2010 он гэхэд бага оврын, олон талын зориулалттай, сансрын холбооны хиймэл дагуул хөөргөж, интернетийн дамжлага нөөц гарц бий болгох;
- мэдээллийн технологийн техник хэрэгслийн үйлдвэрлэлийг бий болгож хөгжүүлэх, программ хангамжийг үйлдвэрлэх, нутагшуулах, экспортлох нөхцөлийг бүрдүүлж, төрөөс бүх талын дэмжлэг үзүүлэх.

Стратегийн зорилт 2. Мэдээлэл харилцааны технологийн ололтыг нийгэм, эдийн засгийн бүх салбарт өргөн нэвтрүүлнэ:

- зайн эмчилгээ, зайн эмнэлгийн анхдагч тусламж, үйлчилгээг үзүүлдэг болгож, нэрийн мэргэжлийн эмч нар зайнаас эвлөлгөө өгөх, мэргэжлийн тусламж үзүүлэх боломжийг бүрдүүлэх;
- зайн банкны үйлчилгээ, зайн төлбөр тооцоо, зайн худалдаа, арилжаа, бэлэн бус мөнгөний эргэлт, нийгмийн халамжийн зайн үйлчилгээг нэвтрүүлэх;
- хөдөө орон нутагт утасгүй холбооны системийг эрчимтэй хөгжүүлж, 2015 он гэхэд үүрэн телефоны шинэ үеийн үйлчилгээг газрын суурь сүлжээг ашиглан хүн амын 60 хүртэл хувьд хүргэж, газар нутгийн 50 хүртэл хувийг зөвхөн газрын суурь сүлжээний тусламжтайгаар хамруулах.

Хөбөрдугаар үе шат (2016 – 2021 он):

Стратегийн зорилт 1. Мэдээлэл, харилцааны технологийн салбарын программ-техник, мэдээлэл хангамж, технологи, бүтэц, зохион байгуулалт, санхүү, эдийн засаг, хүний нөөцийн болон эрх зүйн орчинг боловсронгуй болгож, шинэчлэн сайжруулна:

- мэдээлэл дамжуулах хурд болон давтамжийг 5G-ийн үелзлэлд оруулах;
- олон улсын интернетийн нийт 4 дамжлага гарцтай болох;
- аюулгүй холбогдох серверийн тоог нэмэгдүүлэх;
- 2021 он гэхэд нийт сум, сууринг шилэн кабелийн болон бага оврын тоон радиорелейн сүлжээгээр холбож, төрийн болон арилжааны цахим үйлчилгээг хүлээн авах боломжийг хөдөөгийн хүн амын 70 хүртэл хувьд хүргэх;
- 2016 оноос гео байнгын байршилтай зайнаас тандах оптикийн буюу радиолокацийн бага оврын, хямд төсөр хиймэл дагуулын систем

- бий болгож, геодези, зураг зүй, цаг уур, байгаль орчны хяналт, хөдөө аж ахуй, гамшгийн, аюулгүй байдал, батлан хамгаалах болон онц байдлын нөхцөлд сансрын зураглалыг ашиглах;
- 2016 оноос сансрын холбооны шинэ үеийн хэт бага оврын, олон талын зориулалттай, бүрэн тоон технологийн, гео байнгын байршилтай хиймэл дагуул хөөргөх;
- 2021 онд Монгол Улсын нутаг дэвсгэрийн 95 хүртэл хувьд суурин болон хөдөлгөөнт хэлбэрээр мэдээлэл, харилцааны технологийн үйлчилгээг хүн бүр хүлээн авах боломжийг бүрдүүлэх;
- программ хангамжийн үйлдвэрлэл, экспортыг нэмэгдүүлэх.

5.3.5. Хот байгуулалт, барилгын хөгжлийн бодлого

Хүн амын нутагшилт, суурьшлын зохистой тогтолцоонд тулгуурлан хот байгуулалтыг эрчимжүүлнэ. Барилга, барилгын материалын үйлдвэрлэлийг дундаж хөгжилтэй орнуудын түвшинд хүргэнэ. "Хотууд" үндэсний хөтөлбөр боловсруулж, хэрэгжүүлнэ.

Бүх үе шат (2007-2021 он):

Стратегийн зорилт 1. Хүн амын нутагшилт, суурьшлын зохистой тогтолцоог хөгжүүлж, хот, суурингийн оршин суугчдад таатай орчин бүрдүүлнэ:

- хүн амын нутагшилт, суурьшлын талаар төрөөс баримтлах бодлогыг боловсруулж, хэрэгжүүлэх, хот байгуулалтын эрх зүйн орчинг сайжруулж, хот төлөвлөлтийн норм, нормативыг боловсронгуй болгох;
- бүсчилсэн хөгжлийн бодлогыг хот байгуулалтын бодлогоор дэмжих;
- бүсийн хөгжлийн тулгуур төвүүдийг эхний шатанд тус бүр 50 мянгаас доошгүй хүн ам, цаашид тус бүр 100 мянга орчим хүн амтай хотууд болгон хөгжүүлэх таатай орчинг бүрдүүлэх;
- нийслэлийн хүн амын хэт бөөгнөрлийг задалж, дагуул хотууд болон Багануур, Налайх, Багахангайг хөгжүүлж, тэдгээрт зохистой төвлөрөл бий болгох;
- орон нутгийн хот суурин газруудын инженерийн дэд бүтэц, газар ашиглалтыг хэсэгчилсэн ерөнхий төлөвлөгөөний дагуу сайжруулах.

Стратегийн зорилт 2. Орчин үеийн чанарын шаардлага бүхий барилга, шинэ нэр төрлийн барилгын материалын үйлдвэрлэл, нийтийн аж ахуйн салбарыг бий болгон хөгжүүлнэ:

- олон давхар орон сууц болон томоохон үйлдвэрийн барилга барих үндэсний чадамжийг сайжруулах;
- барилгын материалын үйлдвэрлэлд шинэ техник, технологийг нэвтрүүлж, бүтээгдэхүүний чанарыг сайжруулж, нэр төрлийг нь олшруулах;
- барилга, барилгын материалын үйлдвэрлэлийн норм, норматив, стандартыг олон улсын жишигт нийцүүлэн боловсронгуй болгох;
- орон нутгийн түүхий эдийн нөөцөд түшиглэсэн барилгын материалын үйлдвэрлэлийг түлхүү хөгжүүлэх.

Стратегийн зорилт 3. Хүн амын орон сууцны хангамжийг эрс сайжруулна. "Орон сууц" үндэсний хөтөлбөр хэрэгжүүлнэ:

- орон сууц барих санхүүгийн эх үүсвэрийг нэмэгдүүлж, орон сууцны урт хугацаатай зээлийн анхдагч ба хоёрдогч зах зээлийн тогтолцоог бий болгон хөгжүүлэх, орон сууц барих сан байгуулж, орон сууцны гэрээт хадгаламжийн системийг нэвтрүүлэх;
- нийслэлийн гэр хорооллыг цэрвэ, бохир усны төвлөрсөн шугам сүлжээнд холбож, хүн амыг ундны усаар бүрэн хангах;
- гэр хорооллыг оршин суугчдынх нь оролцоотойгоор орон сууцны хороолол болгон хөгжүүлж, хүн амын худалдан авах чадварт тохирсон орон сууцны хангамжийг нэмэгдүүлэх;
- бага орлоготой иргэд, нийгмийн эмзэг хэсэгт зориулсан орон сууцны татаас, хөнгөлөлтийг бий болгох;
- орон сууцны шинэ хотхон, хорооллын дэд бүтцийг байгуулахад хувийн хэвшлийн оролцоог дэмжих;
- 2021 он гэхэд айл өрхийн дийлэнхи олонхийг орон сууцтай болгох.

Стратегийн зорилт 4. Хот суурингийн газар ашиглалтыг сайжруулж, эд хөрөнгийн бүртгэлийн тогтолцоо, үйл ажиллагааг боловсронгуй болгоно:

- газрын шинэтгэлийг эрчимжүүлэх, газрыг иргэн бүрт үнэгүй өмчилж, эдийн засгийн эргэлтэнд оруулах эрх зүйн орчинг боловсронгуй болгох;
- газрын мэдээллийн үндэсний системийг бий болгон энэ талаархи мэдээллээр олон нийтэд шуурхай үйлчилдэг болгох;
- газрын мониторингийн сүлжээ бий болгож, доройтолд орж эвдэрч талхлагдсан газрыг нөхөн сэргээж сайжруулах хөтөлбөр, төслүүдийг боловсруулан хэрэгжүүлэх;
- үл хөдлөх эд хөрөнгийг эд хөрөнгийн эрхийн улсын бүртгэлд бүрэн хамруулж,

өмчийн бүртгэлийн системийг боловсронгуй болгон бэхжүүлэх.

Хоёрдугаар үе шат (2016-2021 он):

Стратегийн зорилт 1. Хот байгуулалтыг улам боловсронгуй болгож, барилгын шинэ нэр төрлийн бараа, хийцийн үйлдвэрлэлийг нэмэгдүүлнэ:

- бүсийн тулгуур төвүүдийг эрчимтэй хөгжүүлэх;
- эдийн засаг, худалдааны чөлөөт бүсүүд, томоохон орд газрыг түшиглэн дэлхийн жишигт нийцсэн орчин үеийн хот, тосгодыг бий болгох;
- барилгын материалын үйлдвэрлэлд шинэ техник, технологийг нэвтрүүлж, бүтээгдэхүүний чанарыг сайжруулж, нэр төрлийг нь олшруулах.

5.4. Бүс нутаг, хөдөөгийн хөгжлийн бодлого

Монгол Улсын хөгжлийн 4 дүгээр тэргүүлэх чиглэлийн хүрээнд:

Бүсчилсэн хөгжлийн бодлогыг тууштай хэрэгжүүлж, хот, хөдөөгийн хөгжлийн түвшний ялгааг эрс багасгана.

Нэгдүгээр үе шат (2007-2015 он):

Стратегийн зорилт 1. Бүсчилсэн хөгжлийн төлөвлөлт, удирдлагыг боловсронгуй болгож, бүс нутгийн хөгжлийг түргэсгэнэ:

- Баруун, Хангайн, Төвийн, Зүүн, Улаанбаатарын бүсийн 2015 он хүртэлх хөгжлийн хөтөлбөрүүдийг хэрэгжүүлэх;
- бүсийн тулгуур төв болох Ховд, Улиастай, Эрдэнэт, Хархорин, Дархан, Зуунмод, Өндөрхаан, Чойбалсан хотуудын болон аймаг, бичил бүсийн хөгжлийн хөтөлбөрүүд, суурин газруудын ерөнхий төлөвлөгөөг боловсруулж хэрэгжүүлэх;
- бүс нутгуудын удирдлагын оновчтой тогтолцоо, бүтцийг бүрдүүлж ажиллуулах.

Стратегийн зорилт 2. Баруун, Хангайн, Төвийн, Зүүн, Улаанбаатарын бүсийн эдийн засгийн өсөлтийг хөгжлийн хүчин зүйл болгож, Мянганы хөгжлийн зорилтуудыг хэрэгжүүлнэ. "Хөдөөгийн хөгжил" үндэсний хөтөлбөрийг боловсруулж, хэрэгжүүлнэ:

- улс орны болон бүсийн хөгжлийг хурдасгах "зүтгүүр" болох үндэсний болон бүс нутгийн хэмжээний томоохон төслүүдийг оновчтой тогтоон хооронд нь уялдаатай хэрэгжүүлж, ажлын байрыг олноор бий болгож, ажилгүйдэл, ядуурлыг эрс бууруулах;
- бүс нутгуудад аж үйлдвэр, үйлчилгээний салбарын хөгжлийг түргэсгэж, хөдөө аж

ахуйг хөгжүүлж, эдийн засгийн салбарын бүтцийг боловсронгуй болгох;

- бүсийн тулгуур төв, аймгийн төвүүд, томоохон уул уурхайн үйлдвэрүүдийг түшиглэн эрчимжсэн мал аж ахуй, усалгаатай газар тариаланд суурилсан фермерийн аж ахуйн оновчтой сүлжээ бий болгон хөгжүүлэх;
- Улаанбаатарын бүсэд дэлхийн зах зээлд өрсөлдөх чадвартай, өндөр технологид суурилсан үйлчилгээ, оюуны багтаамжтай бага оврын бүтээгдэхүүний үйлдвэрлэлийг түлхүү хөгжүүлэх;
- бүс нутгуудад үйлдвэрлэлийн болон нийгмийн дэд бүтцийг хөгжүүлэн, бизнес эрхлэх таатай орчин бүрдүүлж, шилжих хөдөлгөөнийг сааруулах.

Стратегийн зорилт 3. Бүс нутгуудад мэдлэгт суурилсан эдийн засгийн үндэс суурийг тавина:

- Улаанбаатарын дагуул хот, Замын-Үүд, Алтанбулаг, Цагааннуур зэрэг суурин газруудад эдийн засгийн болон худалдааны чөлөөт бүсүүдийг байгуулан ажиллуулж өндөр технологи нутагшуулах.

Хоёрдугаар үе шат (2016-2021он):

Стратегийн зорилт 1. Хот, хөдөөгийн хөгжлийн түвшний ялгааг эрс багасгаж, бүс нутгуудад мэдлэгт суурилсан эдийн засгийг эрчимтэй хөгжүүлнэ:

- үйлдвэрлэл, технологийн паркуудын үйл ажиллагааг жигдрүүлж, бүс нутгуудад экспортын баримжаатай үйлдвэрлэл, үйлчилгээг өргөтгөх;
- үйлдвэрлэлийн дэд бүтцийн хөгжлийг хурдасгаж, бүс нутгуудын хатуу хучилттай авто замын болон эрчим хүчний сүлжээг байгуулж дуусгах;
- бүс нутгуудад мэдээлэл, харилцаа холбооны орчин үеийн сүлжээг бий болгох;
- аялал жуулчлал, боловсруулах үйлдвэрлэлийн салбарыг бүс нутгуудын эдийн засгийн тэргүүлэх салбарын нэг болгох.

ЗУРГАА. БАЙГАЛЬ ОРЧНЫ БОДЛОГО

Монгол Улсын хөгжлийн 5 дугаар тэргүүлэх чиглэлийн хүрээнд:

Агаар мандал, газар, түүний хэвлийн баялаг, ой, ус, ан амьтан, ургамлын олон янз байдлыг хамгаалах, байгалийн нөөцийг зохистой ашиглах, нөхөн сэргээх, уур амьсгалын өөрчлөлтөд дасан зохицох, цөлжилт, гангийн нөлөөг бууруулах, химийн хорт бодис, цацраг идэвхт хаягдлыг

багасгах, хог хаягдлын менежментийг сайжруулах зэрэг хүрээлэн буй орчныг хамгаалахад чиглэгдсэн эдийн засаг, нийгэм, экологийн цогц арга хэмжээг хэрэгжүүлэх бодлого баримтална.

Бүх үе шат (2007-2021он):

Стратегийн зорилт 1. Байгаль орчны бохирдол, доройтлыг хязгаарлан зогсооно:

- байгаль орчинд учруулсан хохирлын эдийн засгийн үнэлгээнд тулгуурлан нөхөн сэргээх бодлогыг хэрэгжүүлэх;
- Улаанбаатар болон томоохон хот суурин газрын орчны бохирдлыг багасгах эрх зүй, эдийн засаг, удирдлага, зохион байгуулалтын нэгдсэн арга хэмжээг хэрэгжүүлэх;
- Улаанбаатар болон томоохон хотуудын агаарын бохирдлыг бууруулах асуудлаар хөтөлбөр, төлөвлөгөө боловсруулж хэрэгжүүлэх;
- сэргээгдэх эрчим хүч ашиглах хувь хэмжээг нэмэгдүүлж, нар, салхи, усны эрчим хүчний эх үүсвэрийн дан болон хоршсон хэрэглээг хөгжүүлэх;
- хот, суурин газрын хатуу хог хаягдлыг цуглуулах, тээвэрлэх, хадгалах, ялган ангилах, дахин боловсруулах, эргүүлж ашиглах, байгальд халгүй аргаар устгахад шинэ технологи, менежментийн цогц бодлого хэрэгжүүлж, ажлын байр шинээр бий болгох;
- Киотогийн протоколын цэвэр хөгжлийн механизмын хүрээнд хүлэмжийн хийг бууруулах хамтарсан төсөл хэрэгжүүлж, улмаар зах зээлийн үнээр худалдах;
- байгаль орчныг хамгаалах хяналтын тогтолцоог дэлхийн нийтийн жишгийн дагуу бүрдүүлэх.

Стратегийн зорилт 2. Газар, газрын хэвлийн баялагийг зохистой ашиглах нэгдсэн бодлого хэрэгжүүлнэ:

- ашигт малтмал ашиглах, байгаль орчныг хамгаалах хууль тогтоомжийг боловсронгуй болгож, хууль хэрэгжүүлэх эдийн засгийн арга хэрэгсэл, хөшүүргийг нэвтрүүлж, өөрийгөө санхүүжүүлэх механизмыг бий болгох замаар байгалийн нөөцийн менежментийг үндэсний болон орон нутгийн хэмжээнд сайжруулж, салбар хоорондын зохицуулалтыг боловсронгуй болгох;
- монгол үндэстний үеийн үед онцлон хайрлаж, онгон байдлаар нь хадгалан үлдээх газар нутгийн үндэсний өвийн санг бий болгож, хамгаалалтанд авах, тусгай хамгаалалттай газар нутгийн талаар

баримтлах төрийн бодлого, менежментийг боловсронгуй болгох;

- тусгай хамгаалалттай газар нутгийн сүлжээг өргөжүүлэн түүний удирдлагын тогтолцооны оновчтой бүтцийг бий болгож, орчин үеийн шаардлага хангасан хамгаалалтын менежментийг хэрэгжүүлэх.

Стратегийн зорилт 3. Усны нөөцийг бохирдол, хомсдолоос хамгаалах, зохистой ашиглах, хүн амыг эрүүл ахуйн шаардлагад нийцсэн усаар хангах нөхцөлийг бүрдүүлнэ. "Ус" үндэсний хөтөлбөр хэрэгжүүлнэ:

- усны нөөцийг хамгаалах, зохистой ашиглах харилцааг зохицуулах эрх зүйн орчинг боловсронгуй болгож, ус хэмнэх усны нөөцийн менежмент, бүтэц, зохион байгуулалтыг сайжруулах;
- гадаргын усны тодорхой хэсгийг аж ахуйн эргэлтэнд оруулан арижуулах замаар хүн ам, үйлдвэрлэлийн усан хангамжийг шийдвэрлэх;
- хотуудыг болон уул уурхайн үйлдвэрлэлийг хэрэгцээт усаар хангах усны нөөцийг нэмэгдүүлэх.

Стратегийн зорилт 4. Ойн нөөцийг тогтвортой ашиглаж, ой хамгаалах, нөхөн сэргээх, экологийн тэнцвэрийг хадгалах нөхцөлийг хангана:

- ойн санд сансрын мэдээ ашиглаж, зайнаас тандан судлах аргаар хайгуул, судалгаа хийж, тархалт, бүтэц, бүрэлдэхүүнийг тогтоон ойн зураглал, ойн тогтвортой менежментийн хөтөлбөр боловсруулж, газар зүйн мэдээллийн тогтолцоонд суурилсан ойн мэдээллийн сан байгуулах;
- стратегийн дунд хугацааны зорилтын хүрээнд уур амьсгалыг зөөлрүүлж, цөлжилт, хөрсний эвдрэл, түйрэн, элсний нүүдэлтэй тэмцэх зорилгоор ойг нөхөн сэргээх, говь, хээрийн бүсэд мод тариалж ногоон зурвас байгуулах;
- ой хамгаалах ажилд дэвшилтэт менежментийн арга хэлбэрийг нэвтрүүлж, ойн сангийн 20 хүртэлх хувийг нутгийн иргэд, нөхөрлөлд гэрээгээр эзэмшүүлэн ойг хамгаалах, нөхөн сэргээх, зохистой ашиглах хариуцлагын тогтолцоо бүрдүүлэх.

Стратегийн зорилт 5. Амьтан, ургамлын аймгийн нөөцийн хомсдолыг хязгаарлаж, тэдгээрийг байгалийн жамраар нөхөн сэргээх, тогтвортой ашиглах нөхцөлийг бүрдүүлнэ:

- нэн ховор, ховор амьтны популяцийн тогтвортой байдлыг, хэвийн өсөлтийг хангахтай холбогдсон зохион байгуулалтыг шинэчлэн, тэдгээрийг хамгаалах эдийн

засаг, эрх зүйн орчинг бүрдүүлж, зориудын аргаар үржүүлэх, тэдгээрийн удмын санг бий болгож, генийн санг хамгаалахад биотехнологийн ололтыг ашиглаж, биологийн найдвартай нөөцтэй болох арга замыг судлан боловсруулах;

- амьтны нөөц, байршил нутгийг тогтоон хамгаалахад зориулагдсан дотоод, гадаадын хөрөнгийн эх үүсвэрийг нэмэгдүүлэхүйц олон улсын байгууллага, хандивлагч орон, хувь хүний дэмжлэгтэй урт, богино хугацааны төслийг үр ашигтай хэрэгжүүлэхийг дэмжих;
- ховор, нэн ховор ургамлын тархац нутаг, нөөцийн судалгаа хийх, удмын санг хамгаалах, генийн сан байгуулах, бүртгэл, мэдээлэл-хяналт шинжилгээний тогтолцоо бүрдүүлэх, ашиглалтыг зохицуулан төлөвлөх, сэргээн ургуулах, тарималжуулах ажил зохион байгуулах.

Стратегийн зорилт 6. Уур амьсгалын өөрчлөлт, цөлжилтөд дасан зохицож, сөрөг үр дагаврыг бууруулах чадавхийг бүрдүүлж хэрэгжүүлнэ:

- уур амьсгалын өөрчлөлтийн нөлөөллийн төлөв байдлыг шинжлэх ухааны үндэслэлтэй тогтоож, тогтвортой хөгжлийн үзэл баримтлалд нийцсэн бодлого хэрэгжүүлэх;
- байгаль, цаг уурын нөлөөллийн улмаас хуурайшин гандаж, доройтолд өртсөн болон ерех магадлал бүхий газар нутгийн төлөв байдлыг тодорхойлж, тухайн бүс нутгийн онцлогт дасан зохицох чадавхийг бэхжүүлэх;
- байгаль, цаг уурын өөрчлөлтөд дасан зохицсон, тэсвэрлэх чадвар сайтай үр тариа, төмс, хүнсний ногоо, тэжээлийн ургамлын төрлийг сонгон тариалах, шинэ төрөл, сортыг бий болгох, газар тариалангийн дэвшилтэт арга, технологи боловсруулж нэвтрүүлэх;
- бүс нутгийн бэлчээрийн даацад тохирсон малын тоо толгой, сүргийн бүтцийг бүрдүүлэх талаар бодлого боловсруулж хэрэгжүүлэх;
- байгаль, цаг уурын өөрчлөлтөнд дасан зохицсон, үр ашигтай, биологийн чадамж сайтай бэлчээрийн болон эрчимжсэн мал аж ахуйг хослуулан хөгжүүлэх;
- уур амьсгалын өөрчлөлт болон цөлжилт, тэдгээрт дасан зохицох, даван туулах арга зам, сөрөг үр дагаврыг бууруулах талаар олон нийтийн оролцоог нэмэгдүүлж, мэдлэг олгох, мэдээлэл сурталчилгааны ажлыг өргөжүүлэх.

ДОЛОО. ЭРХ ЗҮЙ, ТӨРИЙН БАЙГУУЛАЛЫН ХӨГЖЛИЙН БОДЛОГО

Монгол Улсын хөгжлийн 6 дугаар тэргүүлэх чиглэлийн хүрээнд:

Монгол Улсын Үндэсний хөгжлийн цогц бодлогын хэрэгжилт нь эрх зүйн орчин, төр, засгийн байгууллагайг тогтвортой үйл ажиллагаа, төрийн албаны үр чадвар, хариуцлагын тогтолцооноос шууд шалтгаална.

7.1 Эрх зүйн шинэтгэл

Бүх үе шат (2007-2021 он):

Стратегийн зорилт 1. Төрийн институцүүдийг чадавхжуулж, төрийн үйлчилгээг ил тод, хүртээмжтэй болгох эрх зүйн зохицуулалтыг боловсронгуй болгоно:

- төрийн үйлчилгээг хүртээмжтэй, ил тод болгож;
- дэлхийн улс орнуудын эрх зүйн тогтолцооны үнэт зүйл, эрх зүйн соёл, шинэ, дэвшилтэт, түгээмэл ач холбогдол бүхий зохицуулалтын аргыг судалж нэвтрүүлэх;
- төрийн захиргааны байгууллагаас гаргах эрх зүйн актын боловсруулалтыг шинжилгээ судалгааны үндэстэй, системтэй болгож;
- хууль тогтоомжийн хоорондын уялдааг сайжруулах, зүйл заалтуудын зөрчлийг арилгах, кодчилох ажлыг богино хугацаанд дэс дараатай хийж дуусгах;
- хууль тогтоомжийг чанд баримталж хэрэгжүүлдэг тогтолцоог бүрдүүлэх.

Стратегийн зорилт 2. Хүний эрхийг баталгаатай хангана:

- хүний эрх, эрх чөлөөг хангахад шууд үйлчилдэг тогтолцоог төрийн эрх мэдлийн хуваарилалтыг тэнцвэржүүлэн төгөлдөржүүлэх замаар боловсронгуй болгоно;
- бусдын хууль бусаар учруулсан хохирлыг нөхөн төлүүлэх эрх зүйн орчинг бүрдүүлэх;
- хүний эрүүл, аюулгүй орчинд амьдрах эрхийг хангах;
- хөгжлийн бэрхшээлтэй иргэдийн эрхийг тусгайлан хангах;
- хүүхдийн эрхийг хангах эрх зүйн орчинг сайжруулах.

Стратегийн зорилт 3. Нийгэм дэх аюулгүй орчныг бий болгох эрх зүйн орчинг боловсронгуй болгоно:

- хүн амын аюулгүй орчинг тодотгосон эрх зүйн тогтолцоог бий болгох.

Стратегийн зорилт 4. Улс төрийн тогтолцоог боловсронгуй болгож, ардчилалыг гүнзгийрүүлэн хөгжүүлнэ:

- Монгол Улсын олон улсын гэрээ болон үндэсний хууль тогтоомжийн уялдааг хангах;

- иргэний нийгмийн байгууллагын үйл ажиллагааг тууштай дэмжиж, иргэний нийгэм, төрийн харилцан түншлэлийг хангасан ардчилсан удирдлагын тогтолцоог төлөвшүүлэх;

- хууль, шударга ёс, хүний эрхийг дээдлэн хүндэтгэх уур амьсгал бүрэлдүүлж, иргэний нийгмийг хөгжүүлэн бэхжүүлэх;

- эдийн засгийн шинж чанартай шийдвэр гаргах шатанд хувийн хэвшлийн оролцоог хангаж, хувийн хэвшлийг дэмжих эрх зүйн таатай орчинг бүрдүүлэх;

- засаг захиргаа, нутаг дэвсгэрийн нэгжийн тогтолцоог боловсронгуй болгох замаар тоог нь цөөн, шат дамжлагыг нь цомхон болгож, иргэдэд үзүүлэх үйлчилгээг чанаржуулах.

7.2. Монгол Улсын төрийн байгуулал, төрийн удирдлагын хөгжил

Ардчилсан, ил тод, харилцан хяналттай, хууль дээдэлсэн, иргэдийн эрх ашигт нийцсэн хууль тогтоох, гүйцэтгэх, шүүх эрх мэдлийн үр ашигтай удирдлагыг боловсронгуй болгож төлөвшүүлнэ.

Бүх үе шат (2007-2021 он):

Стратегийн зорилт 1. Парламентын тогтолцоог төлөвшүүлэн хөгжүүлж, төрийн бодлогын тогтвортой байдлыг хангана.

Стратегийн зорилт 2. Төрийн удирдлагын шийдвэр гаргах үйл явцын ил тод байдал, түүнд иргэд оролцох боломжийг хангана:

- парламентад нэр дэвших эмэгтэйчүүдийн тоог нийт нэр дэвшигчдийн 30-аас доошгүй хувьд хүргэх;
- парламентын хууль тогтоох үйл явцыг ил тод болгож, олон нийтийн оролцоог нэмэгдүүлэх;
- Засгийн газрын хууль хэрэгжүүлэх чиг үүргийг төгөлдөржүүлэх;
- Авлигатай тэмцэх албыг бэхжүүлж, үйл ажиллагааг нь дэмжих;
- төрийн өндөр албан тушаалтан үйл ажиллагаагаа олон нийтэд тайлагнах, тэдний өмнө хариуцлага хүлээх тогтолцоог боловсронгуй болгож;
- төрийн зарим чиг үүргийг хувийн хэвшил, болон төрийн бус байгууллагаар гүйцэтгүүлэх чиглэл баримтлах.

Стратегийн зорилт 3. Шүүх эрх мэдлийн байгууллагын хараат бус, шударга үйл ажиллагаа явуулах орчин нөхцөлийг бүрдүүлнэ:

- үйл ажиллагаа, зохион байгуулалтын эрх зүйн үндсийг нь боловсронгуй болгож, шинэчлэлийг гүнзгийрүүлэхэд чиглэсэн цогц арга хэмжээ авах;

- менежментийн болон хүний нөөцийн хангамжийг нь сайжруулах;
- хараат бус байдлын тухай НҮБ-ын үндсэн зарчмуудыг хэрэгжүүлэх;
- шүүхийн эдийн засгийн хараат бус байдлыг хангах талаар хөтөлбөр гаргаж, тууштай хэрэгжүүлэх;
- шүүхийн ерөнхий зөвлөлийн болон шүүгчийн хувийн, албаны хараат бус байдлыг тогтоож, хамгаалах талаархи эрх зүйн зохицуулалтыг боловсронгуй болгох;
- шүүгчийг сонгон шалгаруулах, томилох, дэвшүүлэх, огцруулах тогтолцоог боловсронгуй болгох;
- шүүхэд олон улсын гэрээ, заншлыг хэрэглэх практик нэвтрүүлэх.

Стратегийн зорилт 4. Засаг захиргаа, нутаг дэвсгэрийг эдийн засгийн чадамж, хүн амын нөөцөд тулгуурлан томсоно:

- ойр байршилтай сумдыг засаг захиргаа, нутаг дэвсгэрийн хувьд нэгтгэж томсох;
- бүлэг суурингийн тогтолцоог бий болгож, зах зээлийн чадамжийг нэмэгдүүлэх;
- баг, хороог төрийн үйлчилгээг иргэдэд хүргэдэг төрийн захиргааны хамгийн анхан шатны нэгжийнх нь хувьд бэхжүүлэх;
- нутгийн өөрөө удирдах ёсны байгууллагыг нутаг дэвсгэрийн хөгжлийн асуудлыг бие даан шийдвэрлэх чадвартай болгон хөгжүүлэх.

Стратегийн зорилт 5. Төрийн бүртгэл, мэдээллийн тогтолцоог шинэтгэж, бодитой, үнэмшилтэй цахим мэдээллийн тогтолцоо, сан байгуулна:

- төрийн бүртгэлийг цахим хэлбэрт бүрэн шилжүүлж, төрийн бүртгэлд бүртгүүлснийг батлах баримт бичгийг компьютерт уншигдахаар болгон, бусад төрлийн цахим баримт бичигтэй хоршин хэрэглэдэг болгох;
- иргэний баримт бичгийг цахимжуулах;
- нийслэл, аймгийн төв, томоохон суурин газрын хаягийн бүртгэлийг шинэчлэн, шифр, кодын нэгдсэн тогтолцоог улсын хэмжээнд бий болгож, олон улсын жишигт хүрсэн хаягуулалт, газар усны нэр, хаягийн нэгдсэн сантай болох;
- бүртгэл, мэдээллийн тогтолцоог богино хугацаанд бүхэлд нь боловсронгуй болгох.

7.3. Монгол Улсын төрийн захиргаа, төрийн албаны шинэтгэлийн бодлого

Төрийн албыг Монгол Улсын Үндэсний хөгжлийн цогц бодлогыг хэрэгжүүлэх, төрийн үйлчилгээг хэрэглэгчдийн эрэлт хэрэгцээ, шаардлагад нийцүүлэн хүргэх чадвартай болгон шинэтгэх бодлого хэрэгжүүлнэ.

Бүх үе шат (2007-2021 он):

Стратегийн зорилт 1. Төрийн албаны стратегийн төлөвлөлт, гүйцэтгэлийн удирдлагын чадамжийг хөгжүүлнэ:

- төрийн албаны, ялангуяа ерөнхий менежерийн стратегийн төлөвлөлтийн чадамжийг бэхжүүлэх;
- төрийн албаны гүйцэтгэлд үндэслэсэн удирдах чадавхийг бэхжүүлэх.

Стратегийн зорилт 2. Төрийн албаны бодлого, дүн шинжилгээний болон төрийн албан хаагчийн манлайллын чадамжийг шинэ түвшинд хүргэнэ:

- төрийн албаны бодлогын мэдээлэл, дүн шинжилгээ, хяналт, шинжилгээ, үнэлгээ хийх чадавхийг хөгжүүлэх;
- төрийн албаны удирдах албан тушаалтан, ялангуяа ерөнхий менежерийг нээлттэй өрсөлдөөний зарчмаар сонгон шалгаруулах.

Стратегийн зорилт 3. Байгууллагын болон хүний нөөцийн хөгжлийг хангана:

- дотоод шийдвэр нь ил тод, ажлын гүйцэтгэлд чиглэсэн суралцагч байгууллагыг хөгжүүлэх;
- төрийн албан хаагч бүрт хүний нөөцийн удирдлагын үр чадварыг эзэмшүүлэх.

Стратегийн зорилт 4. Хүний нөөцийн удирдлагын мэдээллийн болон цалин хөлс, хангамжийн тогтолцоог төгөлдөржүүлнэ:

- төрийн албаны хүний нөөцийн мэдээллийн үндэсний хэмжээний шинэ тогтолцоог бүрдүүлэх;
- төрийн албаны цалин хөлсний тогтолцоог хөдөлмөрийн зах зээлийн харилцааны нөхцөлд тохируулах, ил тод болгох, гүйцэтгэл, урамшууллын оновчтой механизмтай холбох замаар боловсронгуй болгох.

Стратегийн зорилт 5. Төрийн албаны оновчтой хэмжээг хангаж, төрийн үйлчилгээний чанар, хүртээмжийг дээшлүүлнэ:

- төрийн захиргааны төв болон нутгийн захиргааны бүх шатны байгууллагын чиг үүргийн шинжилгээ хийх замаар төрийн албыг үе шаттайгаар цомхон чадварлаг болгож, зохистой хэмжээнд хүргэх;
- төрийн суурь үйлчилгээний чанар, хүртээмжийн талаархи нийгмийн аудитын арга зүйг нэвтрүүлэх;
- төрийн жинхэнэ болон үйлчилгээний албан хаагчдыг намын гишүүнчлэлгүй болгож, Төрийн албаны зөвлөлийн эрх хэмжээг

нэмэгдүүлж, төрийн албыг тогтворжуулж, төрийн албаны боловсон хүчний нөөцийг бүрдүүлдэг системийг бий болгож, төрийн албыг чанаржуулах.

7.4. Үндэсний аюулгүй байдлын бодлого

Олон улсын харилцаанд энхийг эрхэмлэсэн, тэнцвэртэй бодлого явуулж, Ази, Номхон далайн бус нутаг, нэн ялангуяа Зүүн Хойд Азийн орнуудын аюулгүй байдлын хамтын тогтолцоог бий болгох үйлст идэвхи санаачлагатай оролцох бодлого тууштай баримтална. Үндэсний төрт ёсны уламжлал, залгамж чанарын дагуу төрөө бэхжүүлэх, эдийн засаг, нийгэм, соёл иргэншлээ тогтвортой хөгжүүлэх, ардчилал, хүний эрх, эрх чөлөө, хариуцлагыг хангах замаар тусгаар тогтносон бүрэн эрхт байдлаа олон улсын хүрээнд хадгалан хамгаална. Эдийн засгийн харьцангуй давуу талаа ашиглаж, олон улсын хэмжээнд өрсөлдөх чадвараа нэмэгдүүлэн, бусад оронтой харилцан ашигтай хамтын ажиллагааг хөгжүүлснээр улс орныхоо эрчимтэй хөгжлийн асуудлыг шийдвэрлэж, аюулгүй байдлын баталгааг бүрдүүлнэ.

Бүх үе шат (2007-2021 он):

Стратегийн зорилт 1. Олон улсын чанартай уламжлалт бус аюулаас урьдчилан сэргийлэх болон байгалийн гамшиг ослоос хүн амыг хамгаалахад чиглэсэн гадаад хамтын ажиллагааг хөгжүүлнэ:

- олон улсын терроризм, салан тусгаарлах үйл ажиллагаа, шашны харгис урсгалуудын нөлөө нэвтрэх, хэр тамхи тараах, дамжуулан өнгөрүүлэх, хууль бусаар зэвсэг болон хүн худалдаалах зэрэг олон улсын чанартай гэмт хэрэгтэй тэмцэхэд гадаад орнуудын ижил төрлийн байгууллагатай идэвхтэй хамтран ажиллах;
- гэмт хэрэгтнүүдийг улс орны хил хягаарыг үл тооцон мөрдөн мөшгөж, илрүүлдэг, тэдэнд шийтгэл оногдуулдаг байх зорилго бүхий эрх зүйн туслалцаа үзүүлэх гэрээ хэлэлцээрийг хөрш болон бусад улс орнуудтай байгуулах;
- байгалийн гамшиг, ослоос хамгаалах, элдэв халдварт өвчин тархах аюулаас сэрэмжлэх чиглэлээр гадаад хамтын ажиллагааг өргөжүүлэх;
- зах зээлд гадаадаас нийлүүлж байгаа бараа, хүнсний болон эмийн бүтээгдэхүүний чанар, аюулгүй байдлын асуудлаар хөрш орнуудтай хамтран ажиллах.

Стратегийн зорилт 2. Эдийн засгийн эрчимтэй хөгжил, улс төр, нийгмийн тогтвортой байдлыг хангах, байгаль орчныг хамгаалахад

чиглэсэн үндэсний аюулгүй байдлын бодлогыг хэрэгжүүлнэ:

- цагдаа, тагнуул, шүүх, прокурор гэх мэт байгууллагууд хүний үндсэн эрхийг зөрчихгүйгээр гэмт хэрэгтэй тэмцэх, нийгмийн хэв журмыг сахиулах үйл ажиллагаагаа хэрэгжүүлэх, иргэдийг төрийн хууль ёсыг хүндэтгэдэг, нийгмийн дэг журмыг сахин биелүүлдэг, хууль сахиулах байгууллагуудын үйл ажиллагааг ойлгодог, дэмждэг, хамтран ажилладаг байх нөхцөлийг бүрдүүлэх;
- байгалийн гамшигаас урьдчилан сэргийлэх, нэрвэгдэгсдэд туслалцаа үзүүлэх нэгдсэн тогтолцоо бий болгох.

Стратегийн зорилт 3. Үндэсний аюулгүй байдлын үзэл баримтлал, Үндэсний аюулгүй байдлын тухай, Үндэсний аюулгүй байдлын Зөвлөлийн тухай зэрэг хууль тогтоомжийг Монгол Улсын Мянганы хөгжлийн зорилтод суурилсан Үндэсний хөгжлийн цогц бодлогын зорилтуудтай уялдуулан өөрчилж, эдгээр хууль тогтоомж, үзэл баримтлалын хэрэгжилт, Үндэсний аюулгүй байдлын зөвлөлийн зөвлөмжийн гүйцэтгэлд хяналт тавих, биелэлтийг дүгнэх цэгцтэй тогтолцоог бүрдүүлнэ:

- үндэсний аюулгүй байдлыг хангах бодлого, үйл ажиллагааг зохицуулахтай холбогдсон хууль тогтоомжийг Монгол Улсын Мянганы хөгжлийн зорилтод суурилсан Үндэсний хөгжлийн цогц бодлогын зорилтуудтай уялдуулан өөрчилөх;
- Үндэсний аюулгүй байдлын зөвлөлийн ажлын албаны бүтэц, зохион байгуулалт, эрх хэмжээг оновчтой тогтоож, Үндэсний аюулгүй байдлын Зөвлөлийн зөвлөмжийн бүрэн хэрэгжилтийг хангах, биелэлтэнд нь хяналт тавих механизмыг боловсронгуй болгох;
- Монгол Улсын Мянганы хөгжлийн зорилтод суурилсан Үндэсний хөгжлийн цогц бодлогын хэрэгжилтийг Үндэсний аюулгүй байдлыг хангаж бэхжүүлэх төрийн бодлого, үйл ажиллагаатай уялдуулах;
- үндэсний аюулгүй байдлын түвшинг тогтоох үндсэн шалгуур үзүүлэлтүүдийг боловсруулж, түүнийг тогтоож хэвшүүлэх.

7.5. Гадаад бодлого

Гадаад бодлогыг Монгол Улсын Мянганы хөгжлийн зорилтод суурилсан Үндэсний хөгжлийн цогц бодлогыг хэрэгжүүлэх гадаад таатай нөхцөлийг бүрдүүлэх, үр ашигтай түншлэлийг бий болгоход чиглүүлнэ.

Хоёр хөрш болон дэлхийн бусад улс оронтой найрсаг харилцаатай байж, олон улсын хамтын нийгэмлэгт өөрийн байр сууриа бэхжүүлэн, бүс нутгийн болон дэлхийн нөлөө бүхий улс

гүрнүүдтэй улс төр, эдийн засаг, хүмүүнлэгийн ашиг сонирхлын талаасаа харилцан шүтэлцээ бүхий хамтын ажиллагааны сүлжээ бүрдүүлэх, өөрийн иргэд, хуулийн этгээдийн хууль ёсны эрх ашгийг хилийн чанадад хамгаалах замаар бүрэн эрхт улсынхаа тусгаар тогтнол, аюулгүй байдлыг найдвартай хангах нөхцөлийг бүрдүүлнэ.

Бүх үе шат (2007-2021 он):

Стратегийн зорилт 1. Энхийг эрхэмлэсэн, идэвхтэй гадаад улс төрийн бодлогыг хэрэгжүүлнэ:

- энхийг эрхэмлэж, аливаа улс гүрэнтэй сөрөгөлдөхгүй байх, нээлттэй, олон тулгуурт гадаад бодлого явуулах;
- хөрш хоёр оронтойгоо харилцан ашигтай, тэнцвэртэй харилцахад тэргүүлэх ач холбогдол өгөх, эдгээр орны зах зээлд хөгжиж буй болон далайд гарцгүй улс орнуудын эдлэх хөнгөлөлтөөр дамжиж орох бодлогыг хэрэгжүүлэх;
- Америкийн Нэгдсэн Улс, Япон Улс болон Европын холбоотой иж бүрэн түншлэлийн түвшинд харилцах бодлого баримтлах;
- Монгол Улсаас Энэтхэг, БНСУ, АСЕАН-ы орнуудтай тогтоосон харилцааг улам өргөтгөж, эдгээр оронтой хөрөнгө оруулалт, соёл, хүмүүнлэгийн салбарт тогтоосон түншлэлийн хамтын ажиллагаагаа үргэлжлүүлэн хөгжүүлэх;
- уламжлалт харилцаатай Дорнод Европын орнуудтай тогтоосон хамтын ажиллагаагаа идэвхжүүлж өргөтгөх чиглэл баримтлах;
- Турк, Казахстан болон Арабын зарим оронтой тогтоосон харилцаагаа цаашид идэвхтэй хөгжүүлэх;
- НҮБ-ын төрөлжсөн болон бусад байгууллагуудтай тогтоосон харилцаагаа өргөтгөж, тэдний тусламж, туршлагыг Монгол Улсын Мянганы хөгжлийн зорилтод суурилсан Үндэсний хөгжлийн цогц бодлогын зорилтуудыг хэрэгжүүлэхэд ашиглах;
- бүс нутгийн улс төр, эдийн засгийн харилцан уялдаат хамтын ажиллагаанд оновчтой оролцох, Ази, Номхон далайн эдийн засгийн хамтын ажиллагааны байгууллага болох АПЕК-д гишүүнээр элсэх;
- Зүүн Хойд Ази, Зүүн Азийн харилцан уялдаа бүхий хамтын ажиллагааны үйл явцыг урагшлуулах яриа хэлэлцээрт нэгдэхийг эрхэмлэж, тус бүс нутагт байр сууриа бэхжүүлэх.

Стратегийн зорилт 2. Эдийн засгийн үр ашигтай гадаад харилцааг хөгжүүлнэ:

- эдийн засгийн гадаад харилцааг аль болох олон талтай болгоход чиглэсэн бодлого явуулах;

- хөгжиж буй жижиг орны туршлагыг харгалзсан чөлөөт худалдааны хэлэлцээр байгуулах үндэсний бодлого боловсруулж, түүний дагуу зарим улс оронтой хэлэлцээр байгуулахыг зорих;
- далайд гарцгүй орны эрх ашгийг идэвхтэй хамгаалсан бодлогыг тууштай явуулах, түүний дотор ОХУ, БНХАУ-ын нутаг дэвсгэрээр Монгол Улсын бараа, бүтээгдэхүүн дамжин өнгөрөхөд эдгээр орны зүгээс ногдуулдаг дамжлагын хураамж болон бусад авлагыг эрс бууруулж, улмаар бүрэн чөлөөлүүлэхэд ахиц дэвшил гаргах.

Стратегийн зорилт 3. Бусад салбарын гадаад харилцааг эрчимжүүлнэ:

- бусад оронд амьдарч, ажиллаж буй Монгол Улсын иргэдийн эрх, эрх чөлөө, хууль ёсны ашиг сонирхол, аюулгүй байдлыг хамгаалах, хилийн чанадад орших Монгол үндэстнүүдтэй харилцаа, хамтын ажиллагаагаа өргөжүүлэх, хэл, соёл, уламжлалаа хадгалан хөгжүүлэхэд бие биеэ харилцан тэтгэх тэдний зүгээс Монгол Улсын хөгжил дэвшилд үзүүлэх дэмжлэг туслалцааг авахад чиглэсэн бодлого явуулах;
- Монгол Улсаас гадаад улс, олон улсын байгууллагын дэргэд суух дипломат төлөөлөгчийн газарт мэргэжлийн дипломатуудаас гадна эдийн засаг, шинжлэх ухаан, технологийн арвин мэдлэг, боловсролтой боловсон хүчнийг томилж, ажиллуулах зарчим баримтлах.

7.6. Батлан хамгаалах салбарын бодлого

Монгол Улсын төрөөс дотоод, гадаад улс төрийн бодлогыг тодорхойлж, хэрэгжүүлэхдээ улс орны батлан хамгаалах чадамж бэхжүүлэх үйл хэргийг анхаарлын төвд байлгаж, Звэсэлт хүчний ерөнхий удирдлага, иргэний хяналтын үр дүнтэй тогтолцоог бий болгоно. Монгол Улсын бүсчилсэн хөгжлийн бодлогод нийцсэн орон нутгийн хамгаалалтын тогтолцоог бий болгоно.

Бүх үе шат (2007-2021 он):

Стратегийн зорилт 1. Орон нутгийн хамгаалалтад тулгуурласан батлан хамгаалах нэгдмэл тогтолцоог бүрдүүлэн бэхжүүлнэ:

- улс орны үндэсний аюулгүй байдал, хөгжил дэвшил, иргэдийн амгалан тайван амьдралын баталгааг найдвартай хангахад төрийн батлан хамгаалах бодлого чиглэгдэх;
- Монгол Улсын эдийн засаг, нийгмийг хөгжүүлэхдээ улс орны батлан хамгаалах

ашиг сонирхлын дагуу улсын дайчилгааны зохих нөөцийг бүрдүүлэх;

- эх оронч үзлийг улс орноо хөгжүүлэх эрхэм хүсэл тэмүүлэлтэй холбон утга агуулга, зорилгыг нь оновчтой тогтоож, хүн бүрт хамаатай үзэл болгохыг зорих;
- залуу үеийг эрүүлжүүлэх, өндөр боловсрол, мэдлэг, чадвар олгох, зэвсэгт хүчний байнгын болон дайчилгааны нөөц бие бүрэлдэхүүний чанарыг сайжруулах, нийт иргэдийн цэрэг, зэвсэгт хүчнээрээ бахархах сэтгэлгээг төлөвшүүлэх;
- зэвсэгт хүчний төрийн захиргааны удирдлагыг боловсронгуй болгон Ерөнхий зориулалтын цэрэг, Хилийн цэрэг, Дотоодын цэргийн харилцан ажиллагааг нэгтгэн удирдах мэргэжлийн нэгдмэл удирдлагын тогтолцоог бүрдүүлэх.

Стратегийн зорилт 2. Зэвсэгт хүчний ерөнхий удирдлага, иргэний хяналтын тогтолцоог боловсронгуй болгож, олон талт үүрэг гүйцэтгэх чадамж бүхий мэргэшсэн болгон хөгжүүлнэ:

- Ерөнхий зориулалтын цэргийг байнгын бүрэлдэхүүнтэй мэргэжлийн цэргийн анги, салбарын бүтцэд дэс дараатай шилжүүлж, Хилийн болон Дотоодын цэргийн бүтэц, зохион байгуулалт, цэргийн сургалт бэлтгэл, зэвсэглэл, техникийн хангалтыг олон улсын жишигт ойртуулан хөгжүүлэх;
- НҮБ-ын энхийг сахиулах болон олон улсын бусад ажиллагаанд оролцох зэвсэгт хүчний чадамж, бэлтгэлийг нэмэгдүүлж, террорист үйлдлийн сөрөг тусгай ажиллагаа болон түүний хор уршиг, хохирлыг арилгахад оролцох үүрэг бүхий тусгай томилгоот анги, салбар, нэгжийн бүтэц, зохион байгуулалтыг бэхжүүлэн хөдөлгөөнт чадварыг сайжруулж, байнгын бэлэн байдлыг хангах;
- зэвсэгт хүчинд тавих иргэний хяналтын тогтолцоог төгөлдөржүүлэх.

Стратегийн зорилт 3. Зэвсэглэл, техникийн шинэчлэлийг үе шаттай хэрэгжүүлнэ:

- батлан хамгаалах нөөцийн менежментийг боловсронгуй болгох хүрээнд зэвсэгт хүчний зэвсэглэл, техникийн орчин үеийн шаардлагад нийцүүлэн үе шаттайгаар шинэчлэхэд дэмжлэг үзүүлэх зорилгоор тусламж, хандив болон төсвийн дэмжлэгтэйгээр "Зэвсэгт хүчний хөгжлийн сан" бий болгох;
- энхийг сахиулах ажиллагаанд оролцох чадавхитайг батальон, террорист үйлдлийн сөрөг тусгай ажиллагаанд оролцох зориулалт бүхий цэргийн анги, томилгоот

салбарууд, агаарын довтолгооноос хамгаалах цэрэг, цэргийн удирдлагын холбоо, мэдээллийн систем, зэвсэглэл, техникийг төсвийн хөрөнгө оруулалтын эх үүсвэр, дээрхи сангаас болон олон улсын тусламжаар шинэчлэн сайжруулах.

НАЙМ. БОДЛОГЫН ХЭРЭГЖИЛТИЙН ГОЛ ҮР ДҮН, ТҮҮНИЙГ ХАНГАХ МЕХАНИЗМ

8.1. Монгол Улсын Мянганы хөгжлийн зорилтод суурилсан Үндэсний хөгжлийн цогц бодлогын гол үр дүн

Монгол Улсын Мянганы хөгжлийн зорилтод суурилсан Үндэсний хөгжлийн цогц бодлогыг хэрэгжүүлснээр дараахь томоохон үр дүнд хүрнэ:

Эдийн засгийн эрчимтэй хөгжлийн үе шат (2007-2015 он)

2015 он гэхэд "Мянганы хөгжлийн зорилтууд"-ыг бүрэн хэрэгжүүлнэ:

- эдийн засгийн эрчимтэй, өндөр хурдацтай өсөлтийн үр дүнд ажлын байр олноор бий болж, хүн амын ядуурал 2 дахин буурах;
- хүний хөгжлийн индекс 0.83 болох;
- 5 хүртэлх насны хүүхдийн эндэгдлийг 2000 оныхоос гурван дахин хоёроор, эхийн эндэгдлийг дөрөвний гурваар бууруулж, хүний дархлал хомсдолын вирус, дархлалын олдмол хомсдолын халдварын тархалтыг тууштай бууруулах;
- бүх хувилбарт гендэрийн тэгш байдлыг хангахад мэдэгдэхүйц дэвшил гаргах;
- сургуулийн насны хүүхдийг бага боловсролд бүрэн хамруулж, хүйсийн ялгааг арилгах;
- ерөнхий боловсролын сургуулийг 12 жилийн тогтолцоонд шилжүүлж, сургалтын олон хувилбарт төлөвлөгөө, хөтөлбөрүүдийг боловсруулж, хэрэгжүүлэх;
- эдийн засаг жилд дундажаар 14-өөс доошгүй хувиар өсч, нэг хүнд ногдох дотоодын нийт бүтээгдэхүүн 5 мянгаас доошгүй ам. долларт хүрэх;
- ашигт малтмалын олборлолт мэдэгдэхүйц нэмэгдэх, дотоодын нийт бүтээгдэхүүнд боловсруулах салбарын эзлэх хувь 4 дахин өсч, өндөр технологи нэвтрэн, бүтээгдэхүүний өрсөлдөх чадвар дээшлэх;
- нүүрснээс газрын тосны болон химийн бүтээгдэхүүн гарган авах үйлдвэрлэл бий болох, газрын тосны бүтээгдэхүүний дотоодын хэрэглээний 50-иас доошгүй хувийг өөрийн үйлдвэрлэлээр хангах;
- аялал жуулчлалын салбар хөгжиж, жилд нэг сая жуулчин хүлээн авах;

- оюуны шингэц бүхий үйлдвэрлэл, үйлчилгээ хөгжиж, мэдлэгт суурилсан эдийн засгийн үндэс суурь тавигдах эхлэх;
- жижиг, дунд үйлдвэрлэлийн хөгжлийн таатай орчин бүрдэх, ажилгүйдэл мэдэгдэхүйц буурах;
- программ хангамжийн үйлдвэрлэл, экспортыг хөгжүүлэх боломж бүрдэх, хэрэглээ нэмэгдэх;
- нийслэлийн гэр хорооллын 20-30 мянгаас доошгүй ерх төвлөрсөн шугам сүлжээнд холбогдож, улсын хэмжээнд жилд дундажаар 10000-аас доошгүй ерх орон сууцны нөхцөлөө сайжруулах;
- хөдөө аж ахуйн үйлдвэрлэл хүн амын хүнсний бүтээгдэхүүний хангамж сайжрах;
- биотехнологи, генийн инженерчлэлийн аргыг нэвтрүүлэн малын үүлдэрлэг чанарыг сайжруулж, тарималын ургацыг нэмэгдүүлэх, улаан буудайн жилийн дундаж үйлдвэрлэл 4 дахин, төмс, хүнсний ногооны жилийн дундаж үйлдвэрлэл 1.5 дахин өсөх;
- дэд бүтцийн салбарт томоохон зорилтуудыг хэрэгжүүлж, хатуу хучилттай авто замын урт 8000 км-т хүрэх, говийн болон зүүн бүсэд төмөр замын сүлжээ барих ажлын 60 хүртэл хувийг гүйцэтгэх, хоёр дахь төмөр зам барих ажлын 70-аас доошгүй хувийг хийнэ. Гол төмөр замыг цахилгаанжуулах ажлыг шийдвэрлэх;
- Монгол Улсын бүх сум байнгын цахилгаантай болж, бүх малчин ерх нар, салхины эрчим хүчээр хангагдах, дотоодын эрчим хүчний хэрэгцээг бүрэн хангахаас гадна цахилгаан эрчим хүч экспортолж эхлэх;
- бүс нутгуудын хөгжил түргэсч, Улаанбаатар хотын хүн амын хэт төвлөрөл саарах, бүсийн тулгуур төв зарим хотын хүн амын тоо 50 мянгаас доошгүй болох;
- Тавантолгой, Оюутолгой зэрэг стратегийн томоохон орд газруудыг түшиглэн орчин үеийн шийдэл бүхий 10-20 мянган хүнтэй хотууд бий болох;
- гэр бүл бэхжиж, хүн амын тоо өсөх, гэр бүлийн хүчирхийллийг арилгах цогц арга хэмжээг авч хэрэгжүүлэх;
- хамран сургалтын бохир жин бага боловсролд 99.1, дунд ангид 97.2, суурь боловсролд 98.3 хувьд тус тус хүрэх;
- олон улсын жишигт нийцсэн болон түүнд ойртсон, төрийн болон төрийн бус өмчийн ерөнхий боловсролын цогцолбор сургуулийн тоог 10-аас дээш болох;
- олон улсын стандартад ойртсон хоёроос доошгүй их сургуультай болох;
- ерхийн эмнэлгийн тогтолцоо бүрэн төлөвших;
- сум, аймгийн эмнэлгүүдийн 60 хувь дүүргийн эмнэлгүүд 100 хувь эмчилгээ, оношилгооны тоног төхөөрөмжөөр тоноглогдох;
- өвчний түүхийг бүрэн цахим картад шилжүүлэх;
- хөдөөнөөс оношилгоо, эмчилгээнд зорчигчдын тоо 50-аас дээш хувь буурах;
- олон улсын стандартад нийцсэн эмчилгээ-оношилгооны төвийг байгуулан ажиллуулж, гадаад явж эмчилгээ, оношилгооны үйлчилгээг авдаг иргэдийн тоог мэдэгдэхүйц бууруулах;
- эрүүл мэндийн үйлчилгээний хүртээмж, чанар 75 хувьд хүрэх;
- Улаанбаатар болон томоохон хотуудын агаарын бохирдлыг бүрэн арилгаж, хог хаягдлын цогц менежментийн үйл ажиллагааг хэрэгжүүлэх замаар орчны бохирдлын эх үүсвэрийг эрс багасгах;
- монгол орны экосистемийн тэнцвэрт байдлыг хангахад онцгой ач холбогдол бүхий тусгай хамгаалалттай газар нутгийн сүлжээг өргөжүүлж, -2015 он гэхэд нийт нутаг дэвсгэрийн 20-иос доошгүй хувь буюу 30 гаруй сая га-д хүрэх;
- хот суурин газрын хүн амын 70 хувийн, хөдөөгийн хүн амын 60 хувийн ундны усны хэрэгцээг хангах;
- газрын нөөцийн менежментийн боловсронгуй тогтолцоо бүрдэж хэвшсэн байх.

Мэдлэгт суурилсан эдийн засагт шилжиж үе шат (2016-2021 он)

2021 он гэхэд "Мянганы хөгжлийн зорилтууд"-ыг бүрэн хэрэгжүүлнэ:

- энэ үе шатанд эдийн засаг жилд дундажаар 12-оос доошгүй хувиар өсч, нэг хүнд ногдох дотоодын нийт бүтээгдэхүүн 12 мянгаас доошгүй ам. долларт хүрч, оюуны шингэц бүхий үйлдвэрлэл, үйлчилгээ өргөжин, мэдлэгт суурилсан эдийн засаг төлөвшин хөгжиж, Монгол Улс дэлхийн дундаж орлоготой орнуудын эгнээнд орох;
- Монгол Улсын эдийн засаг бүхэлдээ үр ашгтай, өрсөлдөх чадвартай болох;
- ашигт малтмалын олборлолтоос эцсийн бүтээгдэхүүний үйлдвэрлэлд шилжих үйл явц эрчимжих;
- улсын хэмжээнд жилд дундажаар 15000-аас доошгүй айл ерх орон сууцны нөхцөлөө сайжруулах;
- нийт хүн амын дундахь дундаж орлоготой иргэдийн эзлэх хувийн жин 60-д хүрэх;

- бүх шатны сургуульд хамран сургалт 100 хувьд хүрэх;
- олон улсын стандартад нийцсэн хөтөлбөртэй ерөнхий боловсролын болон их сургуулийн тоо нэмэгдэх;
- судалгаа боловсруулалтын санхүүжилтийн хэмжээг 2015 он гэхэд дотоодын нийт бүтээгдэхүүний 2 хувь, 2021 он гэхэд 3 хувьд хүргэх, энэ зардлын 1/3-г хувийн хэвшил санхүүжүүлдэг болох;
- орчин үеийн технологи нутагшуулан эзэмшсэн орон болох;
- аялал жуулчлалын салбар хөгжиж, жилд ирэх жуулчдын тоо хүн амын тоотой тэнцэх;
- фермерийн аж ахуй хөгжиж, хүн амын хүнсний бүтээгдэхүүний хэрэгцээг үндсэнд нь дотоодын экологийн цэвэр бүтээгдэхүүнээр хангаж, хүнсний бүтээгдэхүүний экспорт өсөх;
- нефтийн бүтээгдэхүүний хэрэгцээг дотоодын үйлдвэрлэлээр бүрэн хангах;
- Аз, тив, бус нутагтаа өрсөлдөх чадвартай, орчин үеийн тээвэр холбоо, эрчим хүчний дэд бүтэц бий болох, хатуу хучилттай авто замын урт 11000 км-т хүрэх, хоёр дахь төмөр замыг ашиглалтанд оруулах, баруун, говийн болон зүүн бүсэд төмөр замын сүлжээ бий болох;
- Монгол Улс цахилгаан, дулааны эрчим хүчний хэрэглээгээ дотоодын эх үүсвэрээр найдвартай бүрэн хангаад зогсохгүй, цахилгаан эрчим хүчийг дэлхийн зах зээлд нийлүүлдэг орон болох;
- бүсийн тулгуур төв хотуудыг хөгжүүлж, хүн ам нь тус бүр 100 мянгаас доошгүй болж, орон нутагтаа тогтвор суурьшилтай аж төрөх таатай орчинг бүрдүүлэх;
- хүн амын дундаж наслалт 72 болох;
- сум, аймгийн эмнэлэгүүдийн хэрэгцээ бүрэн хангагдах;
- хөдөөнөөс оношилгоо, эмчилгээнд хамрагдахаар ирэх зорчигчдын тоо 95 хувиар буурах;
- эрүүл мэндийн үйлчилгээний хүртээмж, чанар 95 хувьд хүрэх;
- нийгмийн халамжийн үйлчилгээний хамрах хүрээ оновчтой болж, үр ашги нь дээшилсэн байх.

8.1.1. Монгол Улсын Үндэсний болон бүсийн хөтөлбөрүүд

1. Монгол Улсын Үндэсний хөгжлийн цогц бодлогын хүрээнд дараахь Үндэсний хөтөлбөрүүдийг боловсруулж хэрэгжүүлнэ:

- "Ашигт малтмал";
- "Технологи";
- "Дэд бүтэц";
- "Ус";
- "Хөдөөгийн хөгжил";
- "Аялал жуулчлал";
- "Орон сууц";
- "Хотууд";
- "Боловсрол";
- "Эрүүл мэнд";
- "Хүнсний аюулгүй байдал".

2. Дараахь бүс нутгийн хөгжлийн хөтөлбөрүүдийг хэрэгжүүлж, үйлдвэрлэл, технологийн парк, цогцолборуудыг байгуулна:

- Баруун, Зүүн, Төв, Хангайн, Улаанбаатарын бүсүүдийн хөгжлийн хөтөлбөрүүд;
- Улаанбаатар хотын Налайх, Багахангай, Багануур дүүргүүдэд үйлвэрлэл, технологийн болон бизнесийн инкубатор парк, "Эйрсервис интернэйшнл" парк;
- "Дархан" үйлдвэрлэл, технологийн парк;
- Сүхбаатар хотод "Сэлэнгэ" үйлдвэрлэл, технологийн парк;
- Чойр хотод "Алтанговь" хөгжлийн парк;
- "Дорнод" үйлдвэрлэл, технологийн парк;
- "Эрдэнэт" үйлдвэрлэл, технологийн парк;
- "Хархүрэм (Хархорин)" сургалт, шинжлэх ухаан, технологийн парк;
- "Ховд", "Улиастай", "Өндөрхаан" үйлдвэрлэл, технологийн паркийг тус тус байгуулан ажиллуулна.
- Замы-Үүд, Алтанбулаг, Цагааннуурын эдийн засгийн болон худалдааны чөлөөт бүсүүдийг байгуулна.

8.2. Монгол Улсын Мянганы хөгжлийн зорилгод суурилсан Үндэсний хөгжлийн цогц бодлогыг хэрэгжүүлэх тогтолцоо

Төрийн үйл ажиллагааг Монгол Улсын Мянганы хөгжлийн зорилгод суурилсан Үндэсний хөгжлийн цогц бодлого, стратегийг хэрэгжүүлэхэд шаардлагатай үндэсний тэргүүлэн манлайлах чадамж бий болгох хэмжээнд хүртэл шинэтгэх нь уг бодлого, стратегийг амжилттай хэрэгжүүлэх угтвар нөхцөл болно.

Засгийн газар үйл ажиллагааныхаа хөтөлбөрийн төсөлд бүрэн эрхийнхээ хугацаанд баримтлах Засгийн газрын тэргүүлэх чиглэлийг Монгол Улсын Мянганы хөгжлийн зорилгод суурилсан Үндэсний хөгжлийн цогц бодлогод үндэслэн тодорхойлж байх бөгөөд уг хөтөлбөрийн

төслийг холбогдох хуульд заасан журмын дагуу батлуулан, биелэлтийг нь зохион байгуулна.

8.2.1. Уялдуулан зохицуулах тогтолцоо

Засгийн газар нь Монгол Улсын Мянганы хөгжлийн зорилгод суурилсан Үндэсний хөгжлийн цогц бодлого, стратегид үндэслэсэн үйл ажиллагааныхаа хөтөлбөрийн хүрээнд Засгийн газрын үндсэн салбар бүрээр стратегийн төлөвлөлт, бодлогын удирдамжаар хангах, хөтөлбөржүүлэх, зохицуулах, мониторингийн хяналт тавих, үнэлж дүгнэх чиг үүргээ хэрэгжүүлэх замаар уг хэтийн бодлого, стратегийг уялдуулан зохицуулна.

Засгийн газрын бүтцэд Үндэсний хөгжлийн бодлого хариуцсан чиг үүрэг бүхий төрийн захиргааны байгууллага байгуулна. Энэ байгууллага Монгол Улсын болон бүс нутгийн хөгжлийн хэтийн болон чиглүүлэх төлөвлөгөө, өргөн хүрээтэй хөтөлбөр боловсруулах, салбар хооронд уялдуулан зохицуулах чиг үүргийг хэрэгжүүлэхийн дээр бодлого, төлөвлөгөө, хөтөлбөрийн хэрэгжилтийн хяналт, шинжилгээ, үнэлгээг хариуцан гүйцэтгэнэ. Түүнчлэн энэхүү бодлогын баримт бичгийг хянан сайжруулж, цаашид урт хугацааны төсөвлөлт боловсруулж тухай бүр Засгийн газарт оруулж шийдвэрлүүлэх үүрэгтэй байна.

8.2.2. Төлөвлөлтийн механизм

Засгийн газар Монгол Улсын Мянганы хөгжлийн зорилгод суурилсан Үндэсний хөгжлийн цогц бодлого, стратегийг Монгол Улсын жил бүрийн эдийн засаг, нийгмийг хөгжүүлэх үндсэн чиглэл, төсвийн хүрээний мэдэгдэл болон төсөв, төрийн мөнгөний бодлогод тусган төлөвлөж, хэрэгжүүлж байна.

8.2.3. Тайлагнах, хянах тогтолцоо, хэрэгжилтийн үр дүнг үнэлэх

Мянганы хөгжлийн зорилгод суурилсан Үндэсний хөгжлийн цогц бодлогын зорилтын жил бүрийн хэрэгжилтийг Засгийн газар дараа жилийн эхний улиралд багтаан Монгол Улсын Их Хуралд тайлагнана.

Монгол Улсын Мянганы хөгжлийн зорилгод суурилсан Үндэсний хөгжлийн цогц бодлогын хүрээнд хэрэгжүүлэх Үндэсний хөтөлбөрүүдийн хэрэгжилтэнд Үндэсний аюулгүй байдлын зөвлөл хяналт тавина.

Монгол Улсын Мянганы хөгжлийн зорилгод суурилсан Үндэсний хөгжлийн цогц бодлогын

баримт бичигт тусгагдсан зорилтуудыг хэрэгжүүлэх үйл ажиллагааны явцад тухай бүр хяналт, шинжилгээ хийж, ахиц дэвшил, үйл ажиллагааны үр дагаврыг үнэлэн дүгнэх ажлыг дараахь байдлаар зохион байгуулна:

Бодлогын баримт бичигт тусгагдсан зорилтын хэрэгжилтийн явцад мониторинг хийх, үр дүнг үнэлэн дүгнэх үе шатууд:

I үе шат: Бодлогын зорилтын эхний шатны үнэлгээ хийх (Хугацаа: 2010 оны 6 дугаар сарын 30-ны өдөр);

II үе шат: Бодлогын зорилтын дунд шатны үнэлгээ хийх (Хугацаа: 2015 оны 6 дугаар сарын 30-ны өдөр);

III үе шат: Бодлогын зорилтын эцсийн шатны үнэлгээ хийх (Хугацаа: 2020 оны 6 дугаар сарын 30-ны өдөр).

Хяналт, шинжилгээ, үнэлгээг төрийн захиргааны төв, орон нутгийн байгууллагууд холбогдох мэргэжлийн болон судалгааны, түүнчлэн төрийн бус байгууллагуудын оролцоотойгоор нэгдсэн төлөвлөгөөний үндсэн дээр хийх бөгөөд зохих зардлыг жил бүрийн төсөвт тусган санхүүжүүлнэ. Хяналт, шинжилгээ тасралтгүй явагдана.

Бодлогын баримт бичигт тусгагдсан зорилт бүрийн хэрэгжилтийн үр дүнг үнэлэх шалгуур үзүүлэлт байх бөгөөд гол анхаарал хандуулах зарим зорилтын үр дүнг үнэлэх шалгуур үзүүлэлтийг салбар тус бүрээр урьдчилан тодорхойлсон байна.

8.2.4. Монгол Улсын хөгжлийн урт хугацаанд учирч болох эрсдэлүүд, тэдгээрийн удирдлага

Монгол Улсын Мянганы хөгжлийн зорилгод суурилсан Үндэсний Хөгжлийн цогц бодлогыг хэрэгжүүлэх хугацаанд дор дурдсан эрсдэл тохиолдож болохыг тооцно:

Эдийн засгийн хүрээний эрсдэл:

- дэлхийн зах зээл дэх алт, эс, нүүрсний үнийн огцом уналт;
- хөрш орнуудын худалдааны хориг, татварын ялгавартай бодлого;
- бүс нутгийг хамарсан банк, санхүүгийн өргөн хүрээтэй хямрал;
- гадаадын хөрөнгө оруулалт саарах, зогсох;
- газрын тосны үнэ огцом өсөх;

- дэлхийн, ялангуяа БНХАУ-ын эдийн засгийн өсөлт огцом буурах;
- дотоодын санхүү хямрах, төсвийн эрс өсөх.

Байгаль, цаг уурын өөрчлөлт, гамшигт

үзэгдэл:

- ган, зудын байдал олон жилийн турш тохиолдох;
- цөлжилтөд хэт нэрвэгдэх;
- бусад гамшигт үзэгдэлд нэрвэгдэх.

Хүн амын эрүүл мэндтэй холбоотой

эрсдэл:

- малын халдварт "А" зэрэглэлийн өвчний хүчтэй тархалт;
- шувууны ханиад, тахал зэрэг гоц халдварт өвчний өргөн хүрээтэй тархалт;
- ХДХВ болон ДОХ өвчний хүчтэй тархалт.

Үйлдвэрлэл, бизнесийн хүрээний эрсдэл:

- эрчим хүчний өргөн хүрээтэй урт хугацааны тасалдал;

- үйлдвэрлэл, техногенийн осол;
- зам, тээвэр, харилцаа холбооны сүлжээ тасрах.

Төрийн удирдлагад учрах эрсдэл:

- хууль тогтоомжийн хэрэгжилт сул байх;
- төр, засгийн үйл ажиллагаа нааштай үр дүнд хүрэхгүй байх;
- төрийн институцүүдийн нэг нэгийгээ хянах тогтолцоо сул, эрх мэдлийн хуваарилалт ойлгомжгүй, хариуцлага хүлээх этгээд байхгүй байх;
- шударга, ил тод сонгууль явуулж чадахгүй байх;
- авлига өргөжин тэлэх;
- нийгмийн хямрал ужиграх зэрэг болно.

Дээр дурдсан эрсдлийн удирдлагын арга механизмыг дунд болон богино хугацааны төлөвлөлтийн хүрээнд байнга боловсронгуй болгож, хэрэгжүүлж байна.

МОНГОЛ УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН ТОГТООЛ

2008 оны 01 дүгээр сарын 31-ний өдөр

Дугаар 13

Улаанбаатар хот

Тогтоолд өөрчлөлт оруулах болон тогтоолын хавсралтыг шинэчлэн батлах тухай

Монгол Улсын Их Хурлаас ТОГТООХ нь:

1. Монгол Улсын Мянганы хөгжлийн зорилт батлах тухай Улсын Их Хурлын 2005 оны 04 сарын 21-ний өдрийн 25 дугаар тогтоолын 2 дахь хэсгийн 1 дэх заалт болон 3 дахь хэсгийг дараахь байдлаар тус тус өөрчлөн найруулсугай:

"1/ Мянганы хөгжлийн зорилтуудыг аймаг, нийслэл, бүсийн хэмжээнд тодорхойлж, Засгийн газрын үйл ажиллагааны хөтөлбөр, эдийн засаг, нийгмийг хөгжүүлэх жил бүрийн үндсэн чиглэл болон цаашид батлан гаргах хөгжлийн баримт бичгүүдэд тусган, шаардагдах хөрөнгийг улсын болон орон нутгийн төсөвт төлөвлөж үе шаттайгаар хэрэгжүүлэх ажлыг зохион байгуулах;

3. Мянганы хөгжлийн зорилтуудын үзүүлэлт, арга зүйг боловсронгуй болгох, хэрэгжилтийг үзүүлэлт бүрээр дүгнэх, хяналт тавих, төрөлжсөн болон тусгайлсан санг улсын хэмжээнд, аймаг,

нийслэлийн түвшинд холбогдох мэдээллээр бүрдүүлж ажиллахыг Засгийн газар /С.Баяр/, Үндэсний статистикийн хороо /П.Бямбацэрэн/, Авлигатай тэмцэх газар /Ч.Сангарачаа/, Төрийн албаны зөвлөл /Ж.Норовсамбуу/, Монгол Улсын Хүний эрхийн үндэсний комисс /Д.Солонго/- тус тус үүрэг болгосугай."

2. Монгол Улсын Мянганы хөгжлийн зорилт батлах тухай Улсын Их Хурлын 2005 оны 4 дүгээр сарын 21-ний өдрийн 25 дугаар тогтоолын хавсралтыг шинэчлэн баталсугай.

3. Энэ тогтоол батлагдсантай холбогдуулан "Монгол Улсын Мянганы хөгжлийн зорилтыг батлах тухай" УИХ-ын 2005 оны 4 дүгээр сарын 21-ний өдрийн 25 дугаар тогтоолын хавсралтыг хүчингүй болсонд тооцсугай.

**МОНГОЛ УЛСЫН
ИХ ХУРЛЫН ДАРГА ДЛҮНДЭЭЖАНЦАН**

Монгол Улсын Их Хурлын 2008 оны
13 дугаар тогтоолын хавсралт

МОНГОЛ УЛСЫН МЯНГАНЫ ХӨГЖЛИЙН ЗОРИЛТУУД

ЗОРИЛГО НЭГ. ЯДУУРАЛ, ӨЛСГӨЛӨНГ БУУРУУЛАХ

Зорилт 1: Амьжиргааны доод түвшнээс доогуур орлоготой иргэдийн эзлэх хувь хэмжээг 1990 онтой харьцуулахад 2015 он гэхэд 2 дахин бууруулах.

Ядуурлын түвшин /хувь/:

1990 он	2000 он	2006 он	2015 он
36.3 (1995)	35.6 (1998)	32.2	18.0

Ядуурлын гүнзгийрэлт /хувь/:

1990 он	2000 он	2006 он	2015 он
10.9 (1995)	11.0 (2002)	10.1	6.0

Үндэсний нийт хэрэглээнд хамгийн бага хэрэглээтэй хүн амын хэрэглээний эзлэх хувийн жин:

1990 он	2000 он	2006 он	2015 он
-	7.5 (2002)	-	11.0

Нэг хүнд ногдох дотоодын нийт бүтээгдэхүүн /оны үнээр, мянган төгрөг/:

1990 он	2000 он	2006 он	2015 он
5.1	426.2	1,440.7	6,800.0

Зорилт 2: Хоол, тэжээлийн дуталтай хүн амын тоог 1990 онтой харьцуулахад 2015 он гэхэд 6 дахин бууруулах.

5 хүртэлх насны тураалтай хүүхдийн эзлэх хувь:

1990 он	2000 он	2006 он	2015 он
12.0 (1992)	12.7	6.3 (2005)	2.0

5 хүртэлх насны өсөлтийн хоцролттой хүүхдийн эзлэх хувь:

1990 он	2000 он	2006 он	2015 он
-	25.0	21.0 (2005)	13.0

5 хүртэлх насны туранхай хүүхдийн эзлэх хувь:

1990 он	2000 он	2006 он	2015 он
-	5.5	2.2 (2005)	1.0

Зорилт 3: Хүн амын хөдөлмөр эрхлэлтийн түвшинг дээшлүүлж, хөдөлмөрийн зах зээлд шилжиж буй залуучуудын ажилгүйдлийн түвшинг бууруулах.

Ажиллах хүчний оролцооны түвшин /хувь/:

1990 он	2000 он	2006 он	2015 он
-	62.9	64.4	70.0

15-24 насны залуучуудын ажилгүйдлийн түвшин /хувь/:

1990 он	2000 он	2006 он	2015 он
-	4.4	3.2	2.5

Зорилт 4: Хүн амын төвлөрөл, шилжих хөдөлгөөнтэй холбогдон гарч буй сөрөг үзэгдлийг багасгах, шилжин суурьшигчдыг нийгмийн суурь үйлчилгээнд хамруулах.

Хот, суурингийн нийт хүн амд хаягийн бүртгэлгүй оршин сууж буй хүн амын эзлэх хувь:

1990 он	2000 он	2006 он	2015 он
-	-	-	0.0

ЗОРИЛГО ХОЁР. БҮХ НИЙТЭЭР АНХАН ШАТНЫ БОЛОВСРОЛ ЭЗЭМШИХ

Зорилт 5: 2015 он гэхэд бүх хүүхдэд бага боловсрол олгох.

Бага боловсролын хамран сургалтын цэвэр жин:

1990 он	2000 он	2006 он	2015 он
97.5 (1995)	95.0	91.4	100.0

Нэгдүгээр ангид элсэн ороод 5 дугаар анги хүртэл суралцагчдын хувь:

1990 он	2000 он	2006 он	2015 он
91.0	83.6	86.8	100.0

15-24 насны залуучуудын бичиг үсэг тайлагдалтын хувь:

1990 он	2000 он	2006 он	2015 он
99.0 (1989)	97.7	-	100.0

ЗОРИЛГО ГУРАВ. ЖЕНДЭРИЙН ТЭГШ БАЙДЛЫГ ДЭМЖИН ХӨГЖҮҮЛЖ ШИЙДВЭР ГАРГАХ ТҮВШИНД ЭМЭГТЭЙЧҮҮДИЙН ОРОЛЦООГ НЭМЭГДҮҮЛЭХ

Зорилт 6: 2009 он гэхэд бага болон дунд боловсрол эзэмшигчдийн дунд, 2015 он гэхэд бүх шатны боловсролын байгууллагад суралцагчдын хүйсийн зохистой харьцааг хангах.

Бага боловсрол эзэмшиж байгаа охид, хөвгүүдийн харьцаа:

1990 он	2000 он	2006 он	2015 он
1.03 (1995)	1.01	0.98	1.0

Ерөнхий боловсрол эзэмшиж байгаа охид, хөвгүүдийн харьцаа:

1990 он	2000 он	2006 он	2015 он
1.33 (1997)	1.2	1.03	1.0

Дээд боловсрол эзэмшиж байгаа эмэгтэй, эрэгтэйчүүдийн тооны харьцаа:

1990 он	2000 он	2006 он	2015 он
1.56	1.72	1.53	1.0

Зорилт 7: Цалинтай ажил эрхэлж байгаа хүн амьн жэндэрийн тэгш байдлыг хангах. Хөдөө аж ахуйгаас бусад салбарт цалинтай ажил эрхэлж байгаа хүн амьн дотор эмэгтэйчүүдийн эзлэх хувь:

1990 он	2000 он	2006 он	2015 он
51.1	50.4	53.9	50.0

Зорилт 8: Улс төр, шийдвэр гаргах түвшинд эмэгтэйчүүдийн оролцоог нэмэгдүүлэх.

Улсын Их Хуралд сонгогдсон эмэгтэйчүүдийн эзлэх хувь:

1990 он	2000 он	2006 он	2015 он
24.9	11.8	6.6 (2004)	30.0

Улсын Их Хуралд нэр дэвшсэн эмэгтэйчүүдийн эзлэх хувь:

1990 он	2000 он	2006 он	2015 он
-	10.9	13.7 (2004)	30.0

ЗОРИЛГО ДӨРӨВ. ХҮҮХДИЙН ЭНДЭГДЛИЙГ БУУРУУЛАХ

Зорилт 9: Тав хүртэлх насны хүүхдийн эндэгдлийг 1990 онтой харьцуулахад 2015 он гэхэд 4 дахин бууруулах.

Тав хүртэлх насны хүүхдийн эндэгдлийн түвшин /1000 амьд төрөлт тутамд/:

1990 он	2000 он	2006 он	2015 он
88.8	44.5	23.2	21.0

Нялхсын эндэгдлийн түвшин /1000 амьд төрөлт тутамд/:

1990 он	2000 он	2006 он	2015 он
64.4	32.8	19.1	15.0

Улаан бүрхны эсрэг вакцинууллагдах хамрагдсан хүүхдийн хувь:

1990 он	2000 он	2006 он	2015 он
82.3 (1991)	92.4	98.9	99.0

ЗОРИЛГО ТАВ. ЭХЧҮҮДИЙН ЭРҮҮЛ МЭНДИЙГ САЙЖРУУЛАХ

Зорилт 10: Нөхөн үржихүйн эрүүл мэндийн шаардлагатай тусламж үйлчилгээг хүн бүрт хүргэж, эхийн эндэгдлийг 1990 онтой харьцуулахад 2015 он гэхэд 4 дахин бууруулах.

Эхийн эндэгдлийн түвшин /100,000 амьд төрөлт тутамд/:

1990 он	2000 он	2006 он	2015 он
200.0 (1992)	166.3	67.2	50.0

Эрүүл мэндийн мэргэжлийн ажилтан эх барьсан төрөлтийн хувь:

1990 он	2000 он	2006 он	2015 он
100.0	99.6	99.7	99.8

ЗОРИЛГО ЗУРГАА. БЭЛГИЙН ЗАМЫН ХАЛДВАРТ ӨВЧИН, ХҮНИЙ ДАРХЛАЛ ХОМСДОЛЫН ВИРУС /ХДХВ/, ДАРХЛАЛЫН ОЛДМОЛ ХОМСДОЛ (ДОХ), СҮРЬЕЭТЭЙ ТЭМЦЭХ, БУСАД ӨВЧНИЙГ БУУРУУЛАХ

Зорилт 11: 2015 он гэхэд Хүний дархлал хомсдолын вирус /ХДХВ/, Дархлалын олдмол хомсдол /ДОХ/ өвчний халдварыг хязгаарлах, урьдчилан сэргийлэх.

Жирэмсэн эмэгтэйчүүдийн дундахь ХДХВ-ын халдварын тархалт /хувь/:

1990 он	2000 он	2006 он	2015 он
-	-	0.004 (2005)	<0.1

15-24 насны залуучуудын дундахь ХДХВ-ын халдварын тархалт /хувь/:

1990	2000	2006 он	2015 он
-	-	-	<0.1

Зорилт 12: 2015 он гэхэд сүрьеэ өвчний тархалтыг бууруулах.

Сүрьеэ өвчний тархалт /100,000 хүн тутамд/:

1990 он	2000 он	2006 он	2015 он
435.5	60.0	84.8	82.0

Сүрьеэгийн өвчлөлийн түвшин /100,000 хүн тутамд/:

1990 он	2000 он	2006 он	2015 он
79.0	124.8	185.3	100.0

Сүрьеэгээс шалтгаалсан нас баралт/100,000 хүн тутамд/:

1990 он	2000 он	2006 он	2015 он
4.8	3.2	2.9	2.0

Оношилгоо, эмчилгээний олон улсын стандартын хүрээнд сүрьеэг илрүүлж, эмчилсэн тохиолдлын хувь:

1990 он	2000 он	2006 он	2015 он
31.4 (1994)	80.9	82.1	100.0

Зорилт 13: Хүүхдийн шүд цоорох өвчний тархалтыг бууруулах.

5-6 настай хүүхдийн шүд цоорох өвчний тархалт /хувь/ :

1990 он	2000 он	2006 он	2015 он
-	-	80.1 (2004)	75.0

ЗОРИЛГО ДОЛОО. БАЙГАЛЬ ОРЧНЫ ТОГТВОРТОЙ БАЙДЛЫГ ХАНГАХ

Зорилт 14: Тогтвортой хөгжлийн зарчмыг улсын хөгжлийн бодлого, хөтөлбөрт тусган хэрэгжүүлж, хот суурин, ялангуяа Улаанбаатар хотын агаарыг цэвэршүүлэх.

Ойт нутгийн эзлэх хувь:

1990 он	2000 он	2006 он	2015 он
7.8	8.5	8.1	9.0

Тусгай хамгаалалтад авсан газар нутгийн эзлэх хувь:

1990 он	2000 он	2006 он	2015 он
3.6	13.1	13.76	30.0
Тайлбар: үүнээс 15 хувийг орон нутгийн тусгай хамгаалалтад авна			

Нэг хүнд ногдох нүүрсхүчлийн давхар ислийн ялгаралт /тонн/хүн/:

1990 он	2000 он	2006 он	2015 он
11.52	6.57	5.75 (2002)	4.0

Улаанбаатар хотын агаар дахь азотын давхар ислийн өвлийн хоногийн дундаж агууламж /мкг/м³/:

1990 он	2000 он	2006 он	2015 он
-	32.0	33.0	30.0

Улаанбаатар хотын агаар дахь хүхэрлэг хийн өвлийн дундаж агууламж /мкг/м³/:

1990 он	2000 он	2006 он	2015 он
-	16.0	22.0	20.0

Зорилт 15: Гол, горхины усны эхийг хамгаалж, нөхөн сэргээх замаар ширгэлтийг багасгах.

Хамгаалалтад авсан гол мөрний усны урсац бүрэлдэх ундаргын эхийн эзлэх хувь:

1990 он	2000 он	2006 он	2015 он
-	40.0	50.0	80.0

Хамгаалалт барьж тохижуулсан усны эх үүсвэр, булаг шандын эхийн тоо:

1990 он	2000 он	2006 он	2015 он
-	-	229	1000

Зорилт 16: 2015 он гэхэд баталгаат ундны усны хангамжгүй, сайжруулсан ариун цэврийн байгууламжид хамрагдаагүй хүн амын эзлэх хувийг бууруулах.

Баталгаат ундны усны хангамжгүй хүн амын эзлэх хувь:

1990 он	2000 он	2006 он	2015 он
-	-	60.8	40.0

Сайжруулсан ариун цэврийн байгууламжид хамрагдаагүй хүн амын эзлэх хувь:

1990 он	2000 он	2006 он	2015 он
-	-	73.4	60.0

Зорилт 17: 2015 он гэхэд хүн амын орон сууцны нөхцөлийг сайжруулах.

Инженерийн шугам сүлжээтэй орон сууцанд амьдарч байгаа хүн амын эзлэх хувь:

1990 он	2000 он	2006 он	2015 он
-	22.7	21.4	30.0

ЗОРИЛГО НАЙМ. ХӨГЖЛИЙН ТӨЛӨӨ ДЭЛХИЙ НИЙТИЙН ТҮНШЛЭЛИЙГ ХӨГЖҮҮЛЭХ

Зорилт 18: Худалдааны болон санхүүгийн тогтолцоог хөгжүүлэх замаар Мянганы хөгжлийн зорилтуудыг хангах таатай нөхцөл бүрдүүлэх.

Худалдааны хүчин чадлыг бий болгоход туслахаар үзүүлсэн хөгжлийн албан ёсны тусламжийн эзлэх хувь:

1990 он	2000 он	2006 он	2015 он
-	1.63 (2003)	5.3	10.0

Нийгмийн суурь үйлчилгээнд үзүүлсэн хөгжлийн албан ёсны тусламжийн эзлэх хувь:

1990 он	2000 он	2006 он	2015 он
-	6.92 (2003)	3.28	5.0

Дотоодын нийт бүтээгдэхүүнд экспортын эзлэх хувь:

1990 он	2000 он	2006 он	2015 он
34.7	56.6	49.0	70.0

Санхүүгийн гүнзгийрэл: Дотоодын нийт бүтээгдэхүүн, нийт мөнгөний харьцаа:

1990 он	2000 он	2006 он	2015 он
18.5 (1995)	25.4	41.4	65.0

Зорилт 19: Далайд гарцгүй Монгол Улсын онцгой хэрэгцээ, шаардлагыг харгалзан илүү тааламжтай нөхцөлөөр далайд гарцтай болох, гадаадад дамжин өнгөрөх тээврийн үр ашгийг дээшлүүлэх, Монгол Улсын нутаг дэвсгэрээр дамжин өнгөрөх тээврийг өргөжүүлэх.

Үндэсний нийт орлогод хөгжлийн албан ёсны тусламжийн эзлэх хувь:

1990 он	2000 он	2006 он	2015 он
25.0 (1993)	23.3	17.3 (2004)	20.0

Төмөр замын ачаа тээвэрлэлтэд дамжин өнгөрөх ачааны эзлэх хувь:

1990 он	2000 он	2006 он	2015 он
6.7	16.5	30.2	40.0

Зорилт 20: Урт хугацаанд гадаад, дотоод өрийн тогтвортой байдлыг хангах үүднээс өрийн стратегийг бий болгох, үндэсний болон олон улсад хэрэглэж байгаа арга хэрэгслийг судалж, Монгол Улсын төсөв, эдийн засагт хүндрэл учруулахгүйгээр өрийг зохицуулан шийдвэрлэж байх.

Дотоодын нийт бүтээгдэхүүнд Засгийн газрын гадаад өрийн эзлэх хувь:

1990 он	2000 он	2006 он	2015 он
44.5 (1991)	90.3	31.7	30.0

Экспортод Засгийн газрын гадаад өрийн эзлэх хувь:

1990 он	2000 он	2006 он	2015 он
24.3 (1991)	159.4	55.3	40.0

Засгийн газрын орлогод гадаад өрийн эзлэх хувь:

1990 он	2000 он	2006 он	2015 он
138.0 (1991)	265.6	121.7	60.0

Экспортод Засгийн газрын гадаад өрийн үйлчилгээний эзлэх хувь:

1990 он 21.4 (1991)	2000 он 4.4	2006 он 2.9	2015 он 3.9
------------------------	----------------	----------------	----------------

Засгийн газрын орлогод гадаад өрийн үйлчилгээний эзлэх хувь:

1990 он 1.6 (1991)	2000 он 1.4	2006 он 4.0	2015 он 7.5
-----------------------	----------------	----------------	----------------

Зорилт 21: Мэдээлэл холбооны шинэ технологийг хөгжүүлэх, "Мэдээлэлжсэн нийгэм" байгуулах.

Суурин утасны цэгийн тоо /1000 хүн тутамд/:

1990 он 30.8	2000 он 46.6	2006 он 60.3	2015 он 100.0
-----------------	-----------------	-----------------	------------------

Интернет байнгын хэрэглэгчдийн тоо /1000 хүн тутамд/:

1990 он -	2000 он 2.2	2006 он 10.0	2015 он 30.0
--------------	----------------	-----------------	-----------------

Үүрэн телефон хэрэглэгчдийн тоо /1000 хүн тутамд/ :

1990 он -	2000 он 31.2	2006 он 296.8	2015 он 350.0
--------------	-----------------	------------------	------------------

ЗОРИЛГО ЕС. ХҮНИЙ ЭРХИЙГ БАТАЛГААЖУУЛАХ, АРДЧИЛСАН ЗАСАГЛАЛЫГ ХӨГЖҮҮЛЭХ

Зорилт 22: Хүний эрхийн түгээмэл тунхаглалыг хүндэтгэн сахиж, хэвлэл мэдээллийн эрх чөлөөг хангаж, олон нийтэд мэдээллийг чөлөөтэй олж авах боломж олгох.

Хүний хөгжлийн индекс:

1990 он 0.652	2000 он 0.669	2006 он 0.691 (2004)	2015 он 0.83
------------------	------------------	-------------------------	-----------------

-Монгол Улсын хууль тогтоомж олон улсын хүний эрхийн гэрээ, конвенцэд нийцэж буй талаархи шинжээчдийн үнэлгээ /хувь/.

-Шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэлийн бодит биелэлт /хувь/.

-Төлбөрийн чадваргүй иргэдэд үйлчилгээ үзүүлж буй өмгөөлөгчдийн тоо.

-Улс төр, эдийн засаг, санхүүгээс хэвлэл, мэдээллийн хэрэгслийн хараат бус байдлын талаархи иргэдийн төсөөлөл.

-Төсөв, түүний зарцуулалтын тайланг азб хуудсандаа тогтмол байрлуулдаг төрийн байгууллагын тоо.

Зорилт 23: Ардчиллын үндсэн зарчим, хэв маягийг амьдралд хэвшүүлэх.

-Төрийн байгууллагын үйл ажиллагааны талаархи иргэдийн төсөөлөл.

-Улсын төсвийн төслийг боловсруулах, батлах үед саналаа албан ёсоор ирүүлсэн иргэний нийгмийн байгууллагын тоо.

-Баг, хорооны Засаг даргад нэр дэвшүүлэхэд оролцох иргэдийн ирцийн хувь.

Зорилт 24: Авлигыг үл тэвчих уур амьсгалыг нийгмийн бүх хүрээнд бий болгон хэвшүүлэх.

-Авлигын индекс.

-Улс төр, хууль хяналтын байгууллагын хүрэн дэх авлигын талаархи төсөөлөл.

-Төрийн захиргаа болон үйлчилгээний байгууллагын хүрэн дэх авлигын талаархи иргэдийн төсөөлөл.

МОНГОЛ УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН ТОГТООЛ

2008 оны 01 дүгээр сарын 31-ний өдөр

Дугаар 14

Улаанбаатар хот

Хуулийн төсөл буцаах тухай

Монгол Улсын Их Хурлын чуулганы хуралдааны дэгийн тухай хуулийн 22.5 дахь хэсгийг үндэслэн Монгол Улсын Их Хурлаас ТОГТООХ нь:

1. Монгол Улсын Засгийн газраас өргөн мэдүүлсэн Хот байгуулалтын тухай хуулийн шинэчилсэн найруулгын төслийг Улсын Их Хурал

хэлэлцэхээр шийдвэрлэсэн боловч уг төслийг анхны хэлэлцүүлэгт бэлтгэх шатанд 90 гаруй зарчмын зөрүүтэй санал гарсан нь боловсруулалтын шаардлага хангаагүй гэж үзсэн тул хууль санаачлагчид нь буцаасугай.

**МОНГОЛ УЛСЫН
ИХ ХУРЛЫН ДАРГА ДЛҮНДЭЭЖАНЦАН**

МОНГОЛ УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН ТОГТООЛ

2008 оны 02 дугаар сарын 05-ны өдөр

Дугаар 15

Улаанбаатар хот

Улсын Их Хурлын 2008 оны хаврын ээлжит чуулганаар хэлэлцэх асуудлын тухай

Монгол Улсын Их Хурлын тухай хуулийн 15.2 дахь хэсгийг үндэслэн Монгол Улсын Их Хурлаас ТОГТООХ нь:

1. Монгол Улсын Их Хурлын 2008 оны хаврын ээлжит чуулганаар дараахь асуудлыг хэлэлцэхээр тогтоосугай:

1/Монгол Улсын 2009 оны төсвийн хүрээний мэдэгдлийг зөвшөөрөх тухай;

2/Монгол Улсын 2007 оны төсвийн гүйцэтгэлийг батлах тухай;

3/Улсын нийгэм, эдийн засгийн болон Засгийн газрын санхүүгийн байдлын талаархи сонгуулийн өмнөх мэдэгдэл;

4/Улсын Их Хурлын ээлжит сонгууль товлон зарлах тухай, зардлын хэмжээг тогтоох тухай Улсын Их Хурлын тогтоолын төслүүд;

5/Монгол Улсын 2008 оны төсвийн тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай хуулийн төсөл;

6/Төсвийн байгууллагын удирдагч, санхүүжилтийн тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай, Монгол Улсын нэгдсэн төсвийн тухай хуульд өөрчлөлт оруулах тухай хуулиудын төсөл;

7/Төсвийн тухай хуулийн төсөл /шинэчилсэн найруулга/;

8/Үндсэний их баяр наадмын тухай /шинэчилсэн найруулга/, Үндсэний их баяр наадмын тухай хууль хүчингүй болсонд тооцох тухай хуулиудын төсөл;

9/Орон нутгийн сонгуулийн тухай хуульд өөрчлөлт оруулах тухай хуулийн төсөл;

10/Агаарын төлбөрийн тухай, Засгийн газрын тусгай сангийн тухай хуульд нэмэлт оруулах тухай, Татварын ерөнхий хуульд нэмэлт оруулах тухай хуулийн төсөл;

11/Монгол Улсын иргэнд газар өмчлүүлэх тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай хуулийн төсөл;

12/Газрын тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай хуулийн төсөл;

13/Бусад

2. Улсын Их Хурлын 2007 оны намрын ээлжит чуулганаар хэлэлцэхээр төлөвлөгдсөн бөгөөд хэлэлцүүлгийн шатанд байгаа дараахь хууль, Улсын Их Хурлын бусад шийдвэрийн төслийг Улсын Их Хурлын 2008 оны хаврын ээлжит чуулганаар үргэлжлүүлэн хэлэлцэхээр тогтоосугай.

1/Гаалийн тухай, Гаалийн тарифын тухай хуулиудийн төсөл /шинэчилсэн найруулга/;

2/Монгол Улсын татварын ерөнхий хуулийн төсөл /шинэчилсэн найруулга/, Захиргааны хариуцлагын тухай хуульд нэмэлт оруулах тухай, Татвар ногдуулалт, төлөлтөд хяналт тавих, татвар хураах тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай, Үл хөдлөх эд хөрөнгийн албан татварын тухай хуулийн шинэчилсэн найруулга болон бусад холбогдох хуулийн төсөл;

3/Төрийн албаны тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай хуулийн төсөл;

4/Хадгаламжийн даатгалын тухай, Даатгалын тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай, Төв банк /Монголбанк/-ны тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай, Аж ахуйн нэгж, байгууллагын орлогын албан татварын тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай, Иргэний хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай, Аж ахуйн үйл ажиллагааны тусгай зөвшөөрлийн тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай хуулиудын төсөл;

5/Хадгаламж зээлийн хоршооны тухай, Хадгаламж, зээлийн хоршооны тухай хуулийг дагаж мөрдөх журмын тухай хуулийн төсөл, Хууль хэрэгжүүлэх арга хэмжээний тухай УИХ-ын тогтоолын төсөл, Хоршооны тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай, Санхүүгийн зохицуулах хорооны эрх зүйн байдлын тухай хуульд өөрчлөлт оруулах тухай хуулийн төсөл;

6/Ашигт малтмал эрх, хайх, ашиглах үйл ажиллагааг хязгаарласан экологийн ногоон бүсийн тухай хуулийн төсөл;

7/Үл хөдлөх хөрөнгө барьцаалах тухай хуулийн төсөл болон түүнтэй холбогдох бусад хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай хуулиудын төсөл;

8/Нийгмийн хөгжилд хүүхэд, өсвөр үеийнхний оролцоог дэмжих талаар Монгол Улсын төрөөс баримтлах бодлогыг батлах тухай Улсын Их Хурлын тогтоолын төсөл;

9/Үйлдвэрлэл технологийн паркийн эрх зүйн байдлын тухай хуулийн төсөл;

10/Мэдээлэл авах эрх, эрх чөлөөний тухай хуулийн төсөл;

11/Соёлын тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай хуулийн төсөл;

12/Улсын Их Хурлын гишүүний ёс зүйн хэм хэмжээний дүрэм батлах тухай Улсын Их Хурлын тогтоолын төсөл.

3.Энэ тогтоолын 2 дахь хэсэгт зааснаас бусад хэлэлцүүлгийн шатанд байгаа болон Улсын Их Хуралд өргөн мэдүүлсэн хууль, Улсын Их Хурлын бусад шийдвэрийн төслүүдийг энэ хаврын ээлжит чуулганаар хэлэлцүүлэх асуудлыг тухайн үед нь шийдвэрлэж байхаар тогтоосугай.

4.Улсын Их Хурлын 2008 оны хаврын ээлжит чуулганаар хэлэлцэх асуудлын бэлтгэл хангахыг Засгийн газар, Байнгын хороодын дарга нар болон Тамгын газар /Н.Лувсанжав/-т тус тус даалгасугай.

**МОНГОЛ УЛСЫН
ИХ ХУРЛЫН ДАРГА ДЛҮНДЭЭЖАНЦАН**

МОНГОЛ УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН ТОГТООЛ

2008 оны 02 дугаар сарын 06-ны өдөр

Дугаар 16

Улаанбаатар хот

**Австрали Улсад Элчин сайдын яам
нээн ажиллуулах тухай**

Дипломат албаны тухай хуулийн 6.4-ийг үндэслэн Монгол Улсын Их Хурлаас ТОГТООХ нь: Монгол Улсын Элчин сайдын яам нээн ажиллуулахаар тогтоосугай.

Австрали Улсын нийслэл Канберра хотод

**МОНГОЛ УЛСЫН
ИХ ХУРЛЫН ДАРГА ДЛҮНДЭЭЖАНЦАН**